

Küreselleşen Dünyada “Satılık Göçmen Çocuklar”

Doç. Dr. Oğuzhan Ömer Demir
Yrd. Doç. Dr. Reyhan Atasü-Topcuoğlu
Alper Akgül

Global Rapor 3
Haziran 2015

Küreselleşen Dünyada “Satılık Göçmen Çocuklar”

Doç. Dr. Oğuzhan Ömer Demir
Yrd. Doç. Dr. Reyhan Atasü-Topcuoğlu
Alper Akgül

Göç Çalışmaları Merkezi

Haziran, 2015

GLOBAL

Global Politika ve Strateji

GLOBAL, bilimsel araştırma ve analizler yapan, eğitim ve danışmanlık hizmetleri sunan bağımsız bir düşünce kuruluşudur.

Misyonumuz; yerel, bölgesel ve küresel konuları çok yönlü bir bakış açısıyla incelemek, bilimsel yöntemler kullanarak bilgi üretmek, politika ve stratejiler geliştirmek ve paylaşmaktır.

Vizyonumuz; evrensel değerlerin yüceltilmesine ve insanlığın karşılaştığı sorunlara çözümler üretmeye katkıda bulunan küresel düzeyde etkin bir düşünce kuruluşu olmaktır.

www.globalpse.org

Küreselleşen Dünyada "Satılık Göçmen Çocuklar" Göç Çalışmaları Merkezi

---

Raporu Hazırlayanlar
Doç. Dr. Oğuzhan Ömer Demir
Yrd. Doç. Dr. Reyhan Atasü-Topcuoğlu
Alper Akgül

Global Politika ve Strateji Rapor No: 3, 2015
ISBN: 978-605-65396-6-4

Mutlukent Mah. 1966. Cd. No. 4
Ümitköy, Çankaya/ANKARA
Tel: 0 312 236 1121
Faks: 0 312 236 1303

© Haziran 2015. Tüm yayın hakkı Global Politika ve Strateji Yayınlarına aittir. Akademik etik kuralları esas alınarak kaynak göstermek şartıyla tanıtım veya eğitim amacıyla kısa alıntılar yapılması dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik olarak izinsiz basımı, yayını, çoğaltılması ve dağıtımı yapılamaz.

Tasarım ve Baskı: Karınca Creative Ajans
Tel: 0312 431 54 83 - Faks: 0312 431 54 84
www.karincaajans.net - info@karincaajans.net

İçindekiler

YÖNETİCİ ÖZETİ	5
GİRİŞ	9
ÇOCUK İSTİSMARI VE ÇOCUK TİCARETİ	13
Çocuk İstismarı	13
<i>Çocuğun Fiziksel İstismarı</i>	14
<i>Çocuğun Cinsel İstismarı</i>	14
<i>Çocuğun Duygusal İstismarı</i>	15
<i>Çocuğun Ekonomik İstismarı</i>	15
Göçmen Çocuklar ve Çocuk Ticareti	16
Çocuk Ticaretinin Boyutları	17
ÇOCUK TİCARETİNİN TÜRLERİ	21
Emek Sömürüsü Amaçlı Çocuk Ticareti	21
Ev Hizmetçiliği Amaçlı Çocuk Ticareti	22
Cinsel Sömürü Amaçlı Çocuk Ticareti	23
Askeri Hizmet Amaçlı Çocuk Ticareti (Çocuk Askerler)	24
Evlilik Amaçlı Çocuk Ticareti	25
Yasadışı Evlat Edinme Amaçlı Çocuk Ticareti	27
Spor Amaçlı Çocuk Ticareti	28
Dilendirme Amaçlı Çocuk Ticareti	29
Organ Temini Amaçlı Çocuk Ticareti	29
GÖÇMEN ÇOCUKLARI TACİRLERE KARŞI SAVUNMASIZ YAPAN FAKTÖRLER	31
Göçmenlik	31
Yoksulluk	32
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği	32
Eğitimsizlik ve Düşük Okullaşma Seviyesi	33
Korumasız Çocuklar	34
Kayıtdışı Çocuklar	34
Çatışmalar ve Felaketler	35
Sömürüye Dayalı Ucuz İş Gücüne ve Fuhşa Olan Talep	35
Geleneksel ve Kültürel Değerler	37

ÇOCUK TİCARETİNİN GÖÇMEN ÇOCUK MAĞDURLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	39
Duygusal Etki	39
Fiziksel Etki	40
Psikolojik Etki	41
Sosyal Etki	41
TÜRKİYE'DE GÖÇMEN ÇOCUKLAR VE ÇOCUK TİCARETİ	43
Çocuk Ticaretinin Türkiye'de Görülen Türleri	45
<i>Zorla Fuhuş ve Cinsel İstismar</i>	45
<i>Çocukların Zorla Çalıştırılması ve İşgücü İstismarı</i>	46
<i>Çocuk Gelinler</i>	47
<i>Çocuk Askerler</i>	49
Buzdağının Görünmeyen Yüzü ve Olası Riskler	50
GÖÇMEN ÇOCUK TİCARETİ İLE MÜCADELE	53
Önleme	54
<i>Talebin Önlenmesi</i>	55
<i>Arzın Önlenmesi</i>	56
<i>Çocuk Ticaretinde Aracılığın Önlenmesi</i>	56
Tespit	56
<i>Faydalananların Tespiti</i>	56
<i>Suç Örgütlerinin Tespiti</i>	57
<i>Mağdurların Tespiti</i>	57
Koruma	59
Kovuşturma	59
Tazmin ve Yüksek Yararın Tespiti ve Uygulanması	59
Değerlendirme	60
SONUÇ VE ÖNERİLER	63
KAYNAKÇA	67

yönetici özeti

Çocuğu istismar etmek isteyenler, yüzyıllardır onun zayıf, güçsüz ve savunmasız oluşunu kullanmaktadırlar. Bugün Dünyanın her yerinde farklı şekil ve şartlarda, çocukların bedeninden, organlarından, işgücünden haksız ve acımasız bir şekilde yararlanılmaktadır.

Evlendirmek, çalıştırmak, cinsel olarak istismar etmek, savaştırmak ve daha pek çok amaçla satılan ve alınan göçmen çocuklar konusu, bu yüzyılın başında insanın yüzleşmek zorunda olduğu toplumsal bir yaradır.

Günümüzde göçmenlik, çocuğu savunmasız kılan en önemli faktörlerden birisi haline gelmiştir. Gerek iç gerekse dış göç süreçleriyle memleketlerinden ve yakınlarından uzakta kalan çocukların fiziksel ve duygusal korunma mekanizmaları da zayıflamaktadır.

Çocuk istismarı, çocuklara bir yetişkin, toplum, devlet veya başka bir çocuk tarafından, bilinçli ya da bilinçsiz olarak bedensel, duygusal, zihinsel veya sosyal gelişimlerini olumsuz etkileyen, çocuğun istismar veya şiddet olarak algılamadığı veya yetişkinlerin istismar olarak kabul etmediği eylemleri de içine alan bir davranış uygulamasıdır.

Çocuk istismarının fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar ve çocuğun ekonomik olarak istismarı boyutları bulunmaktadır.

Çocuk istismarının en ağır halleri çocuğun bir mal gibi alınıp satıldığı ve sistematik olarak istismar edildiği çocuk ticareti vakalarıdır. Dünyanın birçok bölgesinde devam etmekte olan savaşlar ve doğal felaketler sonrasında yetim ya da kimsesiz kalan çocuklar ve fakirlik gibi nedenler çocuk ticaretinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır.

Çocuk ticareti ise çoğunun istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması olarak tanımlanmaktadır. Dünyada tespit edilen mağdurların %49'u yetişkin kadınlardan, %18'i yetişkin erkeklerden, %21'i kız çocuklarından, %12'si ise erkek çocuklarından oluşmaktadır.

Çocuk ticaretinin farklı türleri görülmektedir. Bunlar, iş sömürsü amaçlı çocuk ticareti, ev hizmetçiliği amaçlı çocuk ticareti, cinsel sömürü amaçlı çocuk ticareti, askeri hizmet amaçlı çocuk ticareti (çocuk askerler), evlendirme amaçlı çocuk ticareti, yasadışı evlat edinme amaçlı çocuk ticareti, spor amaçlı çocuk ticareti, dilendirme amaçlı çocuk ticareti ve organ temini amaçlı çocuk ticareti olarak sınıflandırılmaktadır.

Cinsel, ırksal ve etnik ayrımcılık, askeri çatışmalar ve iç çatışmaların neden olduğu güvensizlik gibi faktörler birleştiğinde, yasadışı ticaret ağı için ideal bir çevre oluşmaktadır. Çocukları ticarete karşı savunmasız bırakan en önemli unsurlar, fakirlik, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, düşük okullaşma seviyesi, korumasızlık, kayıtdışılık, çatışmalar ve afetler, sömürüye dayalı fuhşa ve ucuz iş gücüne olan talep, sapkın geleneksel ve kültürel değerlerdir.

Çocuk ticaretine maruz kalan çocuklarda duygusal, fiziksel, psikolojik ve sosyal etkiler görülmektedir. Duygusal yönden özgüven eksikliği, içe dönüklük, yaşama sevincinin kalması, suçluluk duygusu, depresyon, travma sonrası stres bozukluğu gibi başlıca olumsuz etkilere rastlanmaktadır.

Fiziksel olarak çalışmaya zorlanan çocuklarda başta beslenme yetersizlikleri, susuzluk, kızamık, sıtma ve diğer salgın hastalıklar, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, sakatlık veya kalıcı yara izi gibi etkiler gözlemlenmektedir. Psikolojik yönden ciddi sorunlar yaşayan çocuk ticareti mağdurlarında anti-sosyal davranış belirtileri görülmekte, eğitim, iş ve evlilik hayatlarından büyük olumsuzluklar yaşanmaktadır.

Mağdur çocuklar, asosyallik, saldırgan davranışlar, iletişim fonksiyonlarında bozukluklar göstermekte, yaşadıkları topluma tekrar katılmada büyük zorluklar yaşamaktadırlar. Özellikle toplumda etiketlenmeye maruz kalan cinsel sömürü mağduru çocukların tekrar mağduriyet yaşama riskleri artmaktadır.

Türkiye'de iç ve dış göç süreçlerinden geçmiş çok sayıda göçmen çocuk bulunmaktadır. Örneğin, geçici koruma altındaki Suriyeli mültecilerin yarısından fazlası (%53) çocuklardan oluşmaktadır. Türkiye'de 2007-2011 yılları arasında tespit edilen düzensiz göçmenler arasında ise çocukların oranı %17'dir. 2012 ve 2013 yıllarında Türkiye içinde gönüllü ya da zorunlu nedenlerle göç eden çocuk sayısı 794.640'dır.

Gerek gönüllü-zorunlu dış göç, gerekse gönüllü-zorunlu iç göç süreçlerinden geçmiş olsun, çocukların bu süreçlerden büyük ölçüde olumsuz etkilendiğini söylemek mümkündür. Göçmen çocuklar bu süreçlerde istismara açık olduklarından çocuk ticaretine maruz kalabilmektedirler.

Türkiye’de gözlemlenen ve tespit edilebilen çocuk ticareti türleri zorla fuhuş yaptırma, zorla çalıştırma, evlendirme amaçlı çocuk ticareti ve çocuk askerlerdir.

Bununla birlikte, göçmen çocukların, satılmak, istismar edilmek, pazarlanmak, çalışmaya zorlanmak gibi yollarla mağdur edilebilecekleri, ihmal edilen, gözlemlenmeyen, farkında olunmayan pek çok riskli alan bulunmaktadır.

Çocuk mağduriyeti bakımından en büyük risk altında olduğu düşünülen alanlar şunlardır: Ev hizmetlerinde çalışan yabancı çocuklar, eğlence sektöründe çalışan yabancı çocuklar, refakatsiz göçmen çocuklar, düzensiz göçmen çocuklar, sokakta yaşayan/çalışan göçmen çocuklar, kitlesel zorunlu göçle ülkeye gelen geçici koruma altındaki çocuklar, sığınma başvurusunda bulunmuş ailelerin çocukları, okula gitmeyen/bağlılığı az olan göçmen çocuklar, alıkonan/kaçırılan çocuklar, çalışmaya zorlanan çocuklar, değişik geleneklerle evlenmeye zorlanan çocuklar, ailesinden ayrı yaşayan göçmen çocuklar, internet üzerinden pazarlanan ve pornografiye konu olan çocuklar ile suça sürüklenen çocuklardır.

Göçmen çocuk ticaretiyle mücadele ‘güvenlikleştirme’ (securitization) bakış açısı ile göçü kısıtlama ve sınır güvenliğini arttırma temaları etrafına örülmemelidir. Göçmen çocukların sömürsünün ve istismarının önüne geçmenin yolu çocukları merkeze alan bir yaklaşım geliştirmektir. Bu yaklaşım önleme, tespit, koruma, kovuşturma, çocuğun yüksek yararının tespitini ve uygulanmasını, tazmini ve değerlendirmeyi içermelidir.

ŞİİS

Çocuk istismarcıları, yüzyıllardır onun zayıflığını, güçsüzlüğünü ve savunmasız oluşunu fırsat bilmişlerdir. Bugün Dünyanın her yerinde farklı şekil ve şartlarda, çocukların bedeninden, organlarından, işgücünden haksız ve acımasız bir şekilde yararlanılmaktadır. Çocuk fiziksel ve duygusal olarak yapabileceklerinin ötesinde işe koşmakta, çalışmaya zorlanmaktadır. Sağlıklı gelişim için ailesi ve arkadaşları ile olması gereken çocuk, okul ve diğer sosyal ihtiyaçlarından soyutlanarak, hiç tanımadığı kişilerce, bilmediği ortamların içine sokularak istismar edilmektedir. Çocuklar kendi ülkelerinden başka ülkelere, yaşadıkları şehirlerden başka şehirlere gitmeye zorlanmaktadır. Evlendirme, çalıştırma, cinsel olarak istismar etme, savaştırma ve daha pek çok amaçla satılan ve alınan göçmen çocuklar konusu, bu yüzyılın başında insanın yüzleşmek zorunda olduğu toplumsal bir yaradır.

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, devletlerin “her çocuğa, kendilerinin, ana-babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayırım gözetmeksizin” muamele etmesini öngörmektedir. Devletlerin politikalarını, yasalarını ve uygulamalarını “çocuğun yüksek yararına uygun” şekilde tasarlayacağı da aynı sözleşmede taahhüt edilmektedir. Ancak, Sözleşmenin kabul edilmesinden bugüne kadarki süreçte, çocuğun toplum içinde yeterli önceliği ve ayrıcalığı göremediği rahatça gözlenebilmektedir.

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, çocukların korunmasına ve istismarının önlenmesine yönelik olarak devletlere yüklediği sorumluluklardan bir kısmını içeren aşağıdaki maddeleri dikkate değer. Buna göre sözleşmeye taraf devletler;

- Her çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve toplumsal gelişmesini sağlayacak yeterli bir hayat seviyesine hakkı olduğunu kabul ederler.
- Çocuğun, ekonomik sömürüye ve her türlü tehlikeli işte ya da eğitimine zarar verecek ya da sağlığı veya bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ya da toplumsal gelişimi için zararlı olabilecek nitelikte çalıştırılmasına karşı korunma hakkını korurlar.
- Uyuşturucu ve psikotrop maddelerin yasadışı kullanımına karşı korunması ve çocukların bu tür maddelerin yasadışı üretimi ve kaçakçılığı alanında kullanılmasını önlemek amacıyla, yasal, sosyal ve eğitsel niteliktekiler de dahil olmak üzere, her türlü uygun önlemleri alırlar.
- Çocuğu, her türlü cinsel sömürüye ve cinsel suistimale karşı koruma güvencesi verirler.
- Her ne nedenle ve hangi biçimde olursa olsun, çocukların kaçırılmaları, satılmaları veya fuhuşa konu olmalarını önlemek için ulusal düzeyde ve ikili ve çok yanlı ilişkilerde gereken her türlü önlemleri alırlar.
- Esenliğine herhangi bir biçimde zarar verebilecek başka her türlü sömürüye karşı çocuğu korurlar.
- Her türlü ihmal, sömürü ya da suistimal, işkence ya da her türlü zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ya da ceza uygulaması ya da silahlı çatışma mağduru olan bir çocuğun, bedensel ve ruhsal bakımdan sağlığına yeniden kavuşması ve yeniden toplumla bütünleşebilmesini temin için uygun olan tüm önlemleri alırlar.

Göç, günümüz dünyasında insanların çeşitli amaçlarla başvurduğu meşru bir tercihtir. Ancak, göç yoluna çıkan herkes diğerleri kadar şanslı olamamaktadır. Günümüzde küresel gelişmeler içinde savaştan, açlık ve yoksulluktan kaçan kitleler ile giderek artan göç ve bu göçe cevaben gelişen göçü kısıtlayan politikalar neticesinde, ortaya çıkan düzensiz göç içinde çocuklar savunmasız hale gelmiştir. Özellikle göç yoluna yalnız çıkmış olan ya da göç süreci içinde bir şekilde yakınlarından ayrı düşerek tek başına kalan on binlerce refakatsiz göçmen çocuk bulunmaktadır. Bu çocuklar düzensiz göçmenler arasındaki belki de en hassas ve kırılgan grubu oluşturmaktadır.

Gerek iç gerekse dış göç süreçleriyle memleketlerinden ve yakınlarından uzakta kalan çocukların fiziksel ve duygusal korunma mekanizmaları da zayıflamaktadır. Aileleri veya yakınları ile çıktıkları yollarda yetişkinler kadar dayanıklı olmamaları, değişen yaşam şartlarına adaptasyon sağlamada zorluk çekmeleri nedeniyle, ebeveynlerinin bakım ve desteğine ihtiyaç duymaktadırlar. Bu bakım ve destekten yoksun olan bir çocuk ise istismara doğrudan açık hale gelmektedir.

Bu rapor çocuk istismarının türlerini ve çocuk ticaretinin çeşitli şekillerini açıklayarak, çocuk ticaretinin çocuklar üzerindeki etkileri ve çocukları tacirlere karşı savunmasız yapan faktörleri ortaya koymaktadır. Raporda özellikle, dünyadaki örnekleriyle çocukların nasıl satılıp alındığı ve nasıl istismar edildikleri üzerinde durulmaktadır. Son kısımda ise bir Türkiye parantezi açılarak ülkede çocuk ticaretinin nasıl görüldüğü ve nasıl görünmediği üzerindeki tartışmalara yer verilmektedir. Rapor, çocuk istismarına yönelik önemli bir konu olan çocuk ticaretine vurgu yaparak, nasıl mücadele edilebileceğine dair öneriler getirerek, farkındalığı artırmayı, geliştirilecek politikalara yol gösterici olmayı ve sonucunda çocukların bilişsel, duygusal ve fiziksel gelişimlerine katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Çocuk İstismarı ve Çocuk Ticareti

Toplumsal hayatın çeşitli alanlarında fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik istismar türlerine maruz kalan bir çocuğun karşılaşacağı en önemli risklerden birisi çocuk ticaretidir.

1

Modern dünyanın köleliği olarak da nitelendirilen insan ticaretinde özellikle kadınlar ve çocukların mağduriyetlerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Çocuk ticareti, çocukların zorla çalıştırılması, tarım sektöründe, fabrikalarda, ev hizmetlerinde ve sokaklarda çalıştırılması; dilendirilmesi, cam silme, hırsızlık, çiçek satıcılığı, pornografi ve fuhuş sektöründe çalıştırılması gibi şekillerde karşımıza çıkmaktadır (Vaz Cabral, 2003; Richard, 1999). Her insan ticareti mağduru çocuk aslında bir şekilde istismara maruz kalmış çocuktur. Ancak her istismara uğramış çocuk insan ticareti mağduru olarak nitelendirilmemektedir. Vakanın insan ticareti olarak nitelenmesi için, tanım gereği çocuğun bir yerden başka bir yere kandırılarak ya da nüfuzu kötüye kullanarak ya da kaçırılarak götürülmesi gerekmektedir. Bu nedenle göçmen çocuklar çocuk ticareti açısından üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir gruptur.

Çocuk İstismarı

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin birinci maddesi çocuğu ‘Çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır’ şeklinde tanımlamaktadır. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ise 3. maddesinde çocuğu ‘*Daha erken yaşta ergin olsa bile 18 yaşını doldurmamış kişi*’ olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda bir kişinin evlenme ya da mahkeme kararı ile ergin kılınmış olması hallerinde dahi yaşının on sekizden küçük olması durumunda o kişi çocuk sayılacaktır.

Çocuk istismarını dört ana başlık altında incelemek mümkündür. Bunlar (1) fiziksel istismar, (2) cinsel istismar, (3) duygusal istismar ve (4) çocuğun ekonomik olarak istismarı şeklinde sıralanmaktadır.

Çocuk istismarının ortak bir tanımı yoktur. Dünya Sağlık Örgütüne (DSÖ) göre çocuk istismarı şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Çocuklara bir yetişkin, toplum, devlet veya başka bir çocuk tarafından, bilinçli ya da bilinçsiz olarak bedensel, duygusal, zihinsel veya sosyal gelişimlerini olumsuz etkileyen, çocuğun istismar veya şiddet olarak algılamadığı veya yetişkinlerin istismar olarak kabul etmediği davranışları da içine alan bir davranış uygulamasıdır.”

Çocuk istismarını dört ana başlık altında incelemek mümkündür. Bunlar (1) fiziksel istismar, (2) cinsel istismar, (3) duygusal istismar ve (4) çocuğun ekonomik olarak istismarı şeklinde sıralanmaktadır.

Çocuğun Fiziksel İstismarı

Çocuk istismarının en yaygın türlerinden birisi olan fiziksel istismar, kaza dışındaki sebeplerle çocuğun yaralanması, fiziksel şiddete maruz kalması yeterli aile gözetimi olmayışı nedeniyle kazalara uğraması durumlarında gerçekleşmektedir. Şiddet kültürünün yaygın olduğu toplumlarda daha yaygın görülen bu istismar türünde çocuklar ebeveynleri veya ona bakmakla yükümlü kişilerce dövülmekte ve diğer fiziki etki oluşturan sert müdahalelere maruz bırakılmaktadır (Bahar, Savaş ve Bahar, 2009). Çocuğun fiziksel şiddete maruz kalması yani dövülerek yaralanması, çocuğa işkence edilmesi, herhangi bir cisim kullanılarak ya da kullanılmaksızın darp edilmesi, zehirlenmesi, vücudunun sıcak suyla yakılması ya da vücudunda sigara söndürülmesi çocuğun fiziksel istismarına verilebilecek örneklerdir (Kara, Biçer ve Gökcalp, 2004).

Çocuğun Cinsel İstismarı

Çocuğun cinsel anlamda istismarı erişkin bir bireyin cinsel duygularını tatmin amacıyla çocuğu kullanması olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada çocuğun para için fuhşa ya da pornografiye itilmesi gibi ekonomik bir hedef gözetilerek istismarı söz konusu olabileceği gibi (Akyüz, 2000), sırf cinsel dürtülerin tatmini amacıyla ırza tecavüz veya tasaddi, sarkıntılık, teşhircilik, ensest (Akdoğan, 2005) ve erken yaşta evlendirilmesi gibi vakalar cinsel istismar vakalarına örnek olarak gösterilmektedir.

Cinsel istismar vakaları, toplumda genellikle saklanmakta, örtülmekte ve gizlenmektedir. Vakaların büyük kısmında istismar, çocuğun tanıdığı bir kişi tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle, cinsel sömürüye maruz kalan bireyler mağduriyetlerini ifade edememekte, bu mağduriyetleri veya etkileri uzun zamana yayılmaktadır. Bu tür vakalarda genelde çocuklar olağandışı ve yaşına uygun olmayan davranışlar sergilemekte, derslerinde başarısız olmakta, içe kapanıklık, akranlarıyla ve diğer insanlarla sosyal ilişki kurmada zorlanma gibi belirtiler göstermektedir (Bahar vd, 2009, s.58).

Çocuğun Duygusal İstismarı

Duygusal istismar çocukların kendilerine bakmakla yükümlü olan kişiler tarafından olumsuz tutum ve davranışlara maruz kalarak, gereksinim duydukları ilgi, sevgi ve bakımdan mahrum edilmeleridir. Duygusal istismarda fiziksel ve cinsel istismarda olduğu gibi somut fiziksel bulgular olmamasına rağmen, çocuğun psikolojik olarak olumsuz etkilenmesi söz konusudur (Bahar vd., 2009; Kara vd., 2004).

Fiziki istismarda ortaya çıkan hasarın zamanla ortadan kalkması mümkünken, duygusal istismar halinde söz konusu hasarın ortadan kalkması yıllar almakta hatta bazı durumlarda bir ömür boyu sürmektedir. Bu durum duygusal istismarın en büyük olumsuzluğudur. Çocuğun duygusal olarak istismarı hallerine örnek olarak, çocuğun aşağılayıcı davranışlara maruz kalması, korkutulması, yalnız bırakılması, aşağılanması, çocuktan yetişkin gibi davranmasının beklenmesi, çocuğun ihtiyaçlarına karşı tepkisiz kalınması gibi haller örnek olarak verilmektedir. Bu istismara maruz kalan çocuklarda ortaya çıkan en önemli sorunlar, aileden uzaklaşma eğilimi, bağımlı bir kişiliğin ortaya çıkması, çocuğun kendini değersiz hissetmesi, bulunduğu toplumda uyumsuzluk belirtileri göstermesi ve agresif tavırlar sergilemesidir (Bahar vd., 2009, s.58).

Çocuğun Ekonomik İstismarı

Çocuğun ekonomik olarak istismarı özellikle gelir getiren sektörlerde, çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimi göz ardı edilerek çalıştırılması ya da düşük ücretler mukabilinde çalışmasıdır. Çocuğun ekonomik olarak istismarı hallerine; çocuğun tarım, sanayi, ticaret, hizmet sektörü gibi sektörlerde çalıştırılması; sokaklarda mendil satıcılığı, tartıcılık, cam silme, çiçek satma gibi işlerde çalıştırılması gibi örnekler verilmektedir. Çocuğun başlık parası ya da maddi menfaat karşılığında evlendirilmesi hem de çocuğun ekonomik istismarına örnek verilebilecek pratiklerdendir (ECPAT, 2008, s.14).

Fiziki istismarda ortaya çıkan hasarın zamanla ortadan kalkması mümkünken, duygusal istismar halinde söz konusu hasarın ortadan kalkması yıllar almakta hatta bazı durumlarda bir ömür boyu sürmektedir.

Suriye'deki iç savaş sonrasında zor durumda olan Suriyeli çocuk sayısı yaklaşık 5,6 milyon, diğer ülkelerde korunma altına alınan Suriyeli çocuk sayısı ise 2 milyon civarındadır.

Göçmen Çocuklar ve Çocuk Ticareti

Bugün Dünyada milyonlarca çocuk çeşitli nedenlerle evlerinden ayrı veya memleketleri dışındaki yerlerde yaşamaktadır. Özellikle savaş, çatışma, açlık ve salgın hastalıkların yaygın olduğu bölgelerde çocuklar daha kırılgan ve yardımsız kalmaktadır. Örneğin, Suriye'deki iç savaş sonrasında zor durumda olan Suriyeli çocuk sayısı yaklaşık 5,6 milyon, diğer ülkelerde (Lübnan, Türkiye, Irak, Mısır ve diğer Kuzey Afrika ülkeleri) korunma altına alınan Suriyeli çocuk sayısı ise 2 milyon civarındadır. Diğer yandan, Irak'ta silahlı gruplarca yerlerinden edilen çocuk sayısı ise 2,8 milyonu aşmış durumdadır (UNICEF, 2015). Bu çocukların bir kısmı aile bireylerini kaybettiği, bir kısmı aileleri ile çıktıkları göç yolunda onlardan ayrı düştüğü, bir kısmı da ailelerinden ayrı olarak yola çıktıklarından dolayı istismara ve insan ticaretine açık hale gelmektedir. Dahası, pek çok çocuk, ailesi ile birlikte göç etse bile, ailesinin de ihtiyaç içinde olmasından dolayı ebeveynine destek olmak için çalışmak durumunda kalmaktadır.

Göçmen çocuk istismarının en ağır halleri onun bir mal gibi alınıp satıldığı ve sistematik olarak istismar edildiği çocuk ticareti vakalarıdır. Dünyanın birçok bölgesinde devam etmekte olan savaşlar ve doğal felaketler çocuklar korumasız kalmasına giderek artan yoksulluk ise çocuk ticaretinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır (Obi, 2008).

Ağır bir insanlık suçu olarak da nitelendirilen çocuk ticareti ile mücadele amacıyla uluslararası toplum tarafından geliştirilen en önemli ve yaygın enstrüman Sınaraşan Organize Suçlarla Mücadele Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve bu sözleşmenin Protokolleridir.

Birleşmiş Milletler tarafından 12-13 Aralık 2000 tarihinde Palermo'da düzenlenen konferansta kabul edilen "Sınaraşan Organize Suçlarla Mücadele Sözleşmesi" ne ek "İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol"ün 3. maddesi insan ticaretini şu şekilde tanımlanmaktadır:

(a) "İnsan ticareti", kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya başka biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması anlamına gelir. İstismar terimi, asgari olarak, başkalarının fuhsunun istismar edilmesini veya cinsel istismarın başka biçimlerini, zorla çalıştırmayı veya hizmet ettirmeyi, esareti veya esaret benzeri uygulamaları, kulluğu veya organların alınmasını içerecektir.

Aynı Protokol, insan ticareti mağdurunun çocuk olması durumunda daha kapsayıcı bir tanım getirmektedir. 3. maddenin devamı şu şekildedir:

(b) İnsan ticaretinin (a) bendinde belirtilen yöntemlerden herhangi biriyle yapılmış olması halinde, mağdurun bu istismara razı olup olmaması durumu değiştirmeyecektir.

(c) Bu maddenin (a) bendinde öngörülen yöntemlerden herhangi birini içermese bile, çocuğun istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması “insan ticareti” olarak kabul edilecektir.

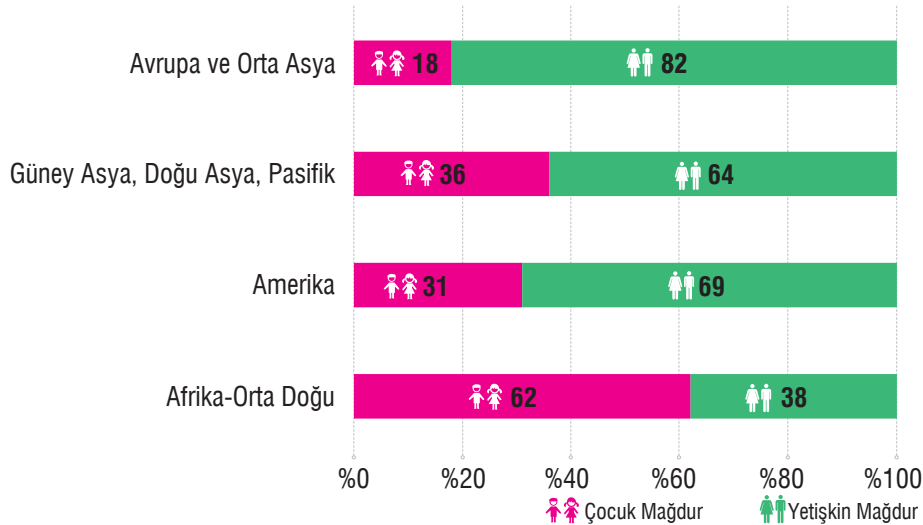
(d) On sekiz yaşının altındaki herkes “çocuk” kabul edilecektir.

Palermo Protokolünde yapılan çocuk ticareti tanımına bakıldığında tanımın kapsamının, insan ticareti tanımının kapsamından daha geniş olduğu görülmektedir. Çocuk ticaretini, “çocuğun istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması” şeklinde tanımlamak da mümkündür.

Çocuk Ticaretinin Boyutları

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) tarafından hazırlanan 2014 yılı Global İnsan Ticareti Raporuna göre, Afrika ve Ortadoğu ülkelerinde çocuk mağdur oranı yetişkin mağdurlardan çok daha yüksek bulunmuştur (%62). Bu oran, Güney ve Doğu Asya bölgesinde %36, Amerika kıtasında %31, Avrupa ve Orta Asya’da ise %18 oranında bulunmuştur (bkz. Grafik-1).

Grafik 1: Dünyada Çocuk ve Yetişkin İnsan Ticareti Mağdurlarının Bölgelere Göre Dağılımı, 2010-2012 (%)

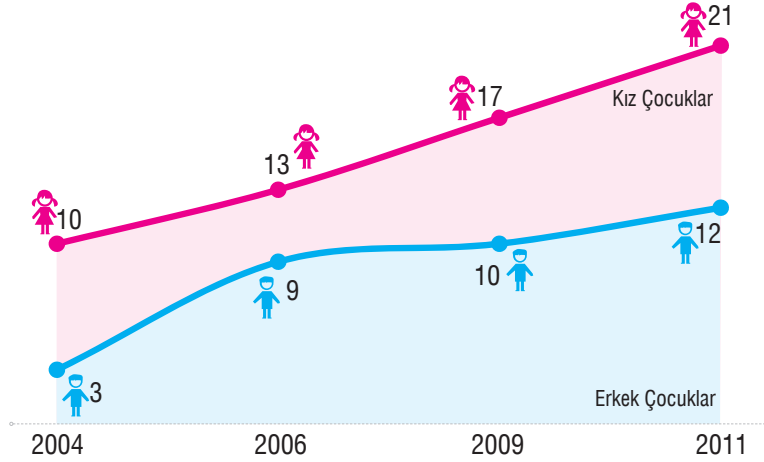

Çocuk ticaretini, “çocuğun istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması” şeklinde tanımlamak da mümkündür.

Dünyada tespit edilen mağdurların %49'u yetişkin kadınlardan, %18'i yetişkin erkeklerden, %21'i kız çocuklarından, %12'si ise erkek çocuklarından oluşmaktadır.

Aynı rapora göre, mağdurların %49'u yetişkin kadınlardan, %18'i yetişkin erkeklerden, %21'i kız çocuklarından, %12'si ise erkek çocuklarından oluşmaktadır. Aynı raporun dikkat çeken bulgularından birine göre, mağdur yetişkin kadınların oranı 2004 yılı ile 2011 yılı arasındaki dönemde önemli bir düşüş gösterirken (%74'den %49'a) mağdur kız çocuklarının oranı aynı dönemde %10'dan %21'e yükselmiştir. Bu durum, kız çocuklarına olan talebin artışta olduğunun da göstergesidir. Benzer şekilde, mağdur erkek çocukların oranı da %3'den %12'ye yükselmiştir (Grafik-2) (UNODC, 2014, s.31).

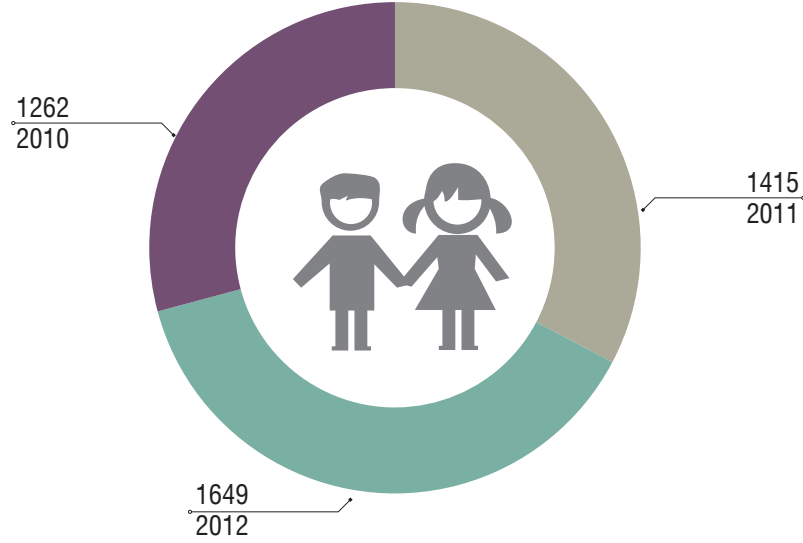
Grafik 2: Dünyada İnsan Ticareti Mağdurları Arasında Çocukların Oranları, 2004-2011 (%)

Kaynak: UNODC, 2014

Avrupa Birliđi verilerine göre, 23 AB ülkesinde 2010 yılında 9710, 2011 yılında tespit 9438, 2012 yılında ise 10.998 insan ticareti mağduru tespit edilmiştir. Bu mağdurların %2'si 0-11 yaş arası çocuklardan, %17'si ise 12-17 yaş arası çocuk mağdurlardan oluşmaktadır. Bu mağdurlardan 5124'ünün kız çocuğu, 904'ünün ise erkek çocuğu olduğu belirlenmiştir (Grafik-3) (Eurostat, 2014, s.25-26).

Grafik 3: Avrupa Birliđi lkelerinde Tespit Edilen Çocuk Mağdur Sayıları, 2010-2012

Kaynak: Eurostat, 2014, s.25

Çocuk Ticaretinin Türleri

Çocukların emek sömürüsü, ev hizmetçiliği yaptırma, cinsel sömürü, askerliğe zorlama, evlendirme, yasadışı olarak evlat edindirme, spor amaçlı olarak kullanma, dilendirme ve organlarını temin etme gibi yol ve amaçlarla satıldığı gözlemlenmektedir.

2

UNICEF'in 2005 yılında yayınlamış olduğu el kitabında çocuk ticaretinin görünüm şekilleri 9 farklı kategoriye ayrılmıştır (UNICEF, 2005c, s.13-15). Bu kategorileri şu şekilde sıralamak mümkündür.

- Emek sömürüsü amaçlı çocuk ticareti
- Ev hizmetçiliği amaçlı çocuk ticareti
- Cinsel sömürü amaçlı çocuk ticareti
- Askeri hizmet amaçlı çocuk ticareti (Çocuk askerler)
- Evlendirme amaçlı çocuk ticareti
- Yasadışı evlat edinme amaçlı çocuk ticareti
- Spor amaçlı çocuk ticareti
- Dilendirme amaçlı çocuk ticareti
- Organ temini amaçlı çocuk ticareti

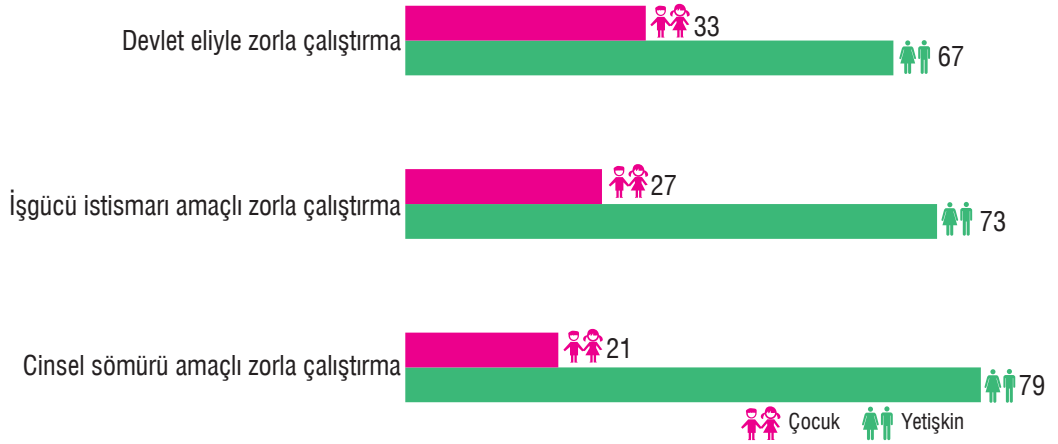
Emek Sömürüsü Amaçlı Çocuk Ticareti

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) (2012) tahminlerine göre, Dünyada zorla çalışmaya maruz kalanların büyük kısmı (%55) kadın ve kız çocuklarından oluşmaktadır. Tüm mağdurlar arasında kız ve erkek çocukların sayısının yaklaşık 5,5 milyon olduğu (%26) tahmin edilmektedir. İşgücü istismarını amaçlayan zorla çalıştırmaların %19'unda ise göçmen işçiler mağdur edilmektedir. İşgücü istismarları yoğunluklu olarak ülke içindeki yer değiştirmelerde gözlenmektedir. Diğer yandan bazı ülkelerde çocukların devlet eliyle çalışmaya zorlandıkları da görülmektedir (Grafik-4). (ILO, 2012, s.16).

Çocuklara yüksek miktarda borçları olduğu ve bu borçlarını çalışarak ödemesi halinde serbest kalacakları söylenmekte, buna inanan çocuklar tacirler için günde 18 saate varan sürelerde adeta köleler gibi çalışmaktadırlar.

Grafik 4: Dünyada Zorla Çalıştırma Mağdurlarının Yaş Grubuna Göre Tahmini Dağılımı

Kaynak: ILO, 2012, s.15

ABD’de insan ticareti ile mücadele amacıyla kurulmuş olan bir acil yardım hattına gelen bilgilerle kurtarılan mağdurlar üzerine yapılan bir çalışmada, işgücü istismarı amacıyla zorla çalıştırılırken kurtarılan mağdurların %17,5’inin çocuklardan oluştuğu, kurtarılan tüm mağdurlar arasında göçmenlerin oranının ise %68 olduğu belirlenmiştir (NHTRC, 2014). Çocuklar genellikle insanların çalışmak istemedikleri ya da iş karşılığı yüksek ücret istedikleri işlerde çalıştırılmaktadırlar. Çocuklar genel olarak tarlalarda, madenlerde, tehlikeli koşullarda kimyasal madde üretiminde, zehirli bitkisel madde üretiminde çalıştırılmaktadırlar. Çocuklar ailesinden koparılıp kaçırıldıktan sonra dış dünyadan izole edilmiş bir şekilde yaşatılmaktadırlar. Çocuklara yüksek miktarda borçları olduğu ve bu borçlarını çalışarak ödemesi halinde serbest kalacakları söylenmekte, buna inanan çocuklar tacirler için günde 18 saate varan sürelerde adeta köleler gibi çalışmaktadırlar (UNICEF, 2005c, 13).

Küçük yaşta çocukların çiçek veya mendil satmaları, cam silmeleri, tartıcılık yapmaları bu kapsamda verilebilecek istismar örnekleridir. Çocukları istismar edenler, bu tür işlerde çocuğun zayıf, sevimli ve sempatik hallerini pazarlamakta ve kazançlarını maksimize etmektedirler.

Ev Hizmetçiliği Amaçlı Çocuk Ticareti

Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) verilerine göre ev hizmetçiliği yapanların çoğunun kız çocuğu olduğu tahmin edilmektedir (ILO, 2013, s.5). Hindistan’da yapılan bir araştırmaya göre, ev hizmetlerinde çalıştırılan çocuklar, ailelerine verilen ücretler karşılığında satın alınmakta, günde ortalama 14-16 saat çalıştırılmaktadır. Çocukların %85’i sözlü tacize, %70’i fiziksel tacize, yaklaşık %30’u da cinsel tacize uğramaktadırlar. Araştırma, cinsel sömürü amacıyla istismar edilen kız çocuklarının büyük kısmının daha önce ev hizmetlerinde çalıştırılan kız çocuklarından oluştuğunu ortaya koymaktadır (GMACL, 2014).

Tacirler, çocuklarının iyi bir işte çalışacağını, iyi bir eğitim alacağını, iyi bir yerde kalacağını söylemek suretiyle aileleri kandırmaktadırlar. Tacirlere inanan aileler çocuklarının onlarla birlikte gitmesine izin vermektedirler. Özellikle kız çocukları ailesinin yanından kaçırıldıktan sonra ailesiyle bağlantısı kesildiğinden dolayı destek mekanizmalarında yoksun kalmakta, böylece bulunduğu durumdan kurtulamamaktadır. Ticaret mağduru olan çocuklar kalabilecek bir yer ve yeme-içme ihtiyaçlarını karşılamak için tacirlere güvenmek zorunda kalmaktadırlar.

Çocuklar ağır şartlar altında çalışmakta, bir yere kapatılmakta ve hareketleri kısıtlanmaktadır. Bu çocuklar gerekli besinleri alamadıklarından, yeteri kadar uyuyamadıklarından ve cinsel istismara maruz kalarak bulaşıcı hastalıklara yakalanabildiklerinden geçici-kalıcı bedensel hasarlara uğramaktadırlar. Çocuğun istismar amacıyla ev hizmetlerine koşulması, genellikle kapalı kapılar ardında ve toplumdan uzakta gerçekleştiğinden dolayı tespit edilmesi oldukça güçtür (UNICEF, 2005c, s.13).

Cinsel Sömürü Amaçlı Çocuk Ticareti

ILO tahminlerine göre, Dünya genelinde insan ticareti mağduru olan toplam 21 milyon kişinin %22'si cinsel amaçlı insan ticaretinin mağduru olmaktadır. Bu mağdurların %21'i de cinsel sömürü amacıyla zorla çalıştırılan çocuklardan oluşmaktadır. Cinsel sömürü amaçlı zorla çalıştırma mağdurlarının %74'ü göçmenlerden oluşmaktadır (ILO, 2012, s.16). Cinsel sömürü amaçlı çocuk ticaretinde özellikle organize yapıllı suç şebekelerinin rol oynadığı görülmektedir (UNICEF, 2005c, s.14).

Eurostat verilerine göre, 2010-2012 yılları arasında 1000'den fazla çocuk Avrupa ülkelerinde fuhuş amaçlı çocuk ticaretinin mağduru olmuştur. 2010-2012 arasından kurtarılan cinsel sömürü amaçlı tüm insan ticareti mağdurlarının %1'i 0-11 yaş aralığındaki çocuklardan, %13'ü 12-17 yaş arası çocuklardan oluşmaktadır (Eurostat, 2014, s.31).

Çoğunlukla kız çocukları, genelevlere, striptiz kulüplerine, kareoke barlara satılmaktadır. Ticaret mağduru olmuş ve cinsel sömürüye uğramış çocukların sayısı kesin olarak tespit edilememektedir. Bu suçun mağduru olan çocuklar genel olarak kız çocukları olarak karşımıza çıkmaktaysa da erkek çocukların cinsel sömürü amacıyla insan ticaretinin mağduru olduğu vakalar da vardır.

İnsan ticareti ile mücadele amacıyla ABD'de kurulmuş olan ulusal acil yardım hattına gelen bilgilere göre, 2014 yılında kurtarılan seks ticareti mağdurları arasında çocuklar %37'lik bir kesimi oluşturmaktadır. 2007-2012 yıllarında çocukların oranının %41 olduğu belirlenmiştir (NHTRC, 2014).

Çocuğun istismar amacıyla ev hizmetlerine koşulması, genellikle kapalı kapılar ardında ve toplumdan uzakta gerçekleştiğinden dolayı tespit edilmesi oldukça güçtür.

Halen çocukları düzenli ordularında istihdam eden devletler Burma, Orta Afrika Cumhuriyeti, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Ruanda, Somali, Güney Sudan, Sudan, Suriye ve Yemen'dir.

Askeri Hizmet Amaçlı Çocuk Ticareti (Çocuk Askerler)

Toplam insan ticareti mağdurlarının %10'unun askeri hizmet amacıyla satılan/kaçırılan çocuklar olduğu tahmin edilmektedir. Bunlar, hapisanelerde çalıştırılan, devletin silahlı gücü olarak istihdam edilen veya terör gruplarında faaliyette bulunmaya zorlanan çocuklar olarak karşımıza çıkmaktadırlar. (ILO, 2012, s.1). Halen çocukları düzenli ordularında istihdam eden devletler Burma, Orta Afrika Cumhuriyeti, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Ruanda, Somali, Güney Sudan, Sudan, Suriye ve Yemen'dir (US Dept. of State, 2014, s.39). Dünyanın birçok yerinde savaşlar ve iç savaşlar olmaktadır. Ülkelerde savaş ve iç savaş yoksa bile askeri grup olarak hükümet karşıtı askeri yapılanmalar olabilmektedir. Günümüzde yeni teknolojiyle üretilmiş olan silahları yetişkinler gibi çocuklar da kullanabilmektedir. Bu nedenle, dünyada devam etmekte olan çatışmalarda çocuklar hala asker olarak kullanılmaktadır.

Askeri amaçlı kullanılan çocukların çatışma kuvvetlerine katılma şekilleri ve sebepleri farklılık göstermektedir. Çocuklardan bazıları askeri kuvvetlere fakirlikten ya da istismar sonucu katılmaktadır. Çocukların kendi istekleriyle askeri kuvvetlere katıldığı durumlar da görülmektedir. Çocuğun ailesinin yaşadığı çevre ve ailesinin çocuğa sunduğu imkânlar çocuğun gözünde askeri kuvvetlerin çocuğa vaat ettiği imkânlardan daha düşük geliyorsa, çocuk askeri kuvvetlere kendi isteğiyle katılabilmektedir. Bazen çocuklar ya zorla toplanmakta ya da kaçırılmaktadırlar. Çocukların zorla kaçırılıp askeri kuvvetlere katıldığı durumlarda askeri kuvvetler çocukları şehir merkezinden uzak olan köylerden ve kasabalardan kaçırıp, zorla askeri eğitime tabi tutup çatışma alanına götürmektedirler (UNICEF, 2005a, s.14).

Çocukların askeri kuvvetler içindeki rolleri çeşitlilik göstermektedir. Bu çeşitlilik cinsiyete göre olabileceği gibi çocukların beden yapılarına göre değişmektedir. İri ve kuvvetli olan çocuklar çatışma alanına götürülmekte, zayıf olan çocuklar ve kız çocukları ise farklı işlerde kullanılmaktadır. Kız çocukları savaş komutanlarının eşleri olmakta, komutanlar tarafından sayısızca tecavüze uğramakta ve cinsel yoldan bulaşan hastalıklara yakalanıp ölebilmektedirler. Çatışma alanına götürülmeyen diğer erkek çocuklar ise açıcılık, hamallık, kur-yelik gibi değişik rollerde çalıştırılmaktadırlar. Nitekim son dönemde IŞİD'e katılmak için Avrupa'dan gelen çocuklarla ilgili bu yönde haberler medyaya yansımaktadır. İlâveten, IŞİD tarafından işgal edilen bölgelerde yaşayan Ezidi çocuklarının alınıp satıldığı ya da IŞİD komutanları tarafından cariye olarak alındıkları ve cinsel amaçlı sömürüldükleri dair de birçok haber karşımıza çıkmaktadır.

Evlilik Amaçlı Çocuk Ticareti

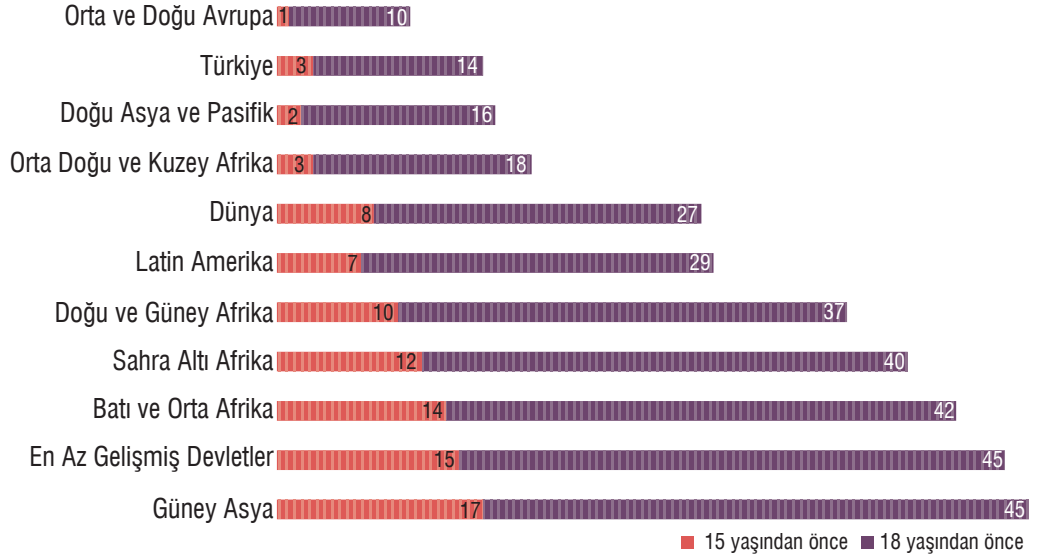
Günümüzde çocuk evliliklerinin çok farklı sosyolojik arka planları bulunmaktadır. Bazı kültürlerde erken yaşta evlilik bir zorunluluk, bazı kültürlerde bir tercih iken, bazılarında ise kesinlikle yasaklanmış bir uygulamadır. 18 yaşının altında henüz gelişime çağındaki çocukların evlendirilmesiyle fiziksel ve ruhsal gelişimin ve eğitimin sekteye uğratması gibi temel insan hakları ihlalleri oluşmaktadır. Bu evlilikler genelde kız çocuklarının yetişkin erkekler ile evlendirilmesi şeklinde olmaktadır. Bu uygulama, kız çocuklarının erken yaşta cinsel amaçlı kullanımı, ihmal ve istismarı, iradesinin gelişmesinin engellenmesi, eğitime katılamaması, yetişkin olduğunda çalışma ve gelir elde etme gibi seçeneklerden mahrum kalması ve genel olarak toplumda kadınların ikinci sınıf konumunun yaratılması gibi sonuçlar doğurur.

Bazı kültürlerde erken yaşta evlilik bir zorunluluk, bazı kültürlerde bir tercih iken, bazılarında ise kesinlikle yasaklanmış bir uygulamadır.

Suriyeli mültecilerin borçları karşılığında kız çocuklarını alacaklı ile evlendirdikleri de yine bu kapsamda iddia edilen ve çocuk ticareti olarak sınıflandırılacak tipik uygulamalardır.

Grafik 5: Çocuk Yaşta Evlenmiş 20-24 Yaş Arası Kadınların Oranları (%)

Kaynak: UNICEF Çocuk Evlilikleri Küresel Veri Bankası. <http://data.unicef.org/child-protection/child-marriage>

UNICEF verilerine göre, Dünya çapında özellikle Afrika ve Güney Asya gibi yoksul bölgelerde, çocukların evlendirilmesi yaygındır. Özellikle, Güney Asya, Batı-Orta Afrika ülkeleri ile en az gelişmiş devletlerde çocuk yaşta evlendirilenlerin oranı yüksektir. Çocuk yaşta iken evlenmiş 20-24 yaş arası kadınların ilk evlilik yaşına göre dağılımları incelendiğinde, Dünya genelindeki evliliklerin %8'i 15 yaşından, %27'si ise 18 yaşından önce gerçekleşmiştir. Türkiye'de çocuk yaşta evlenmiş 20-24 yaş arası kadınlardan ilk evlilik yaşı 15 ve altı olanlar %3, 18 yaş ve altı olanlar ise %14'lük bir orana sahiptir.

Çocuk yaşta evlilikler kimi toplumlarda kültürel olarak kabul görse de çocuk ticareti açısından tekrar gözden geçirilmelidir. Özellikle, başlık parası ya da başka gelenekler ile çocukların evlenmesinden ebeveynlerin kazanç beklentisinin olması, evlenme ile ebeveyn veya yakınlarının dolaylı menfaatler elde ediyor olması, (çocuk erişkin olmadığı için oradaki rıza olsa bile hukuken geçersizdir), evlilik sonrasında belli bazı koşullara bağlanmış olması gibi hususlar erken yaşta evliliklerin çocuk ticaretine dönüşme potansiyelinin yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Suriye krizi sonrasında Türkiye'de yaşananlar, bu potansiyeli ortaya koymasından oldukça çarpıcıdır. Suriyeli sığınmacıların çocuklarını ikinci eş (kuma) olarak Türk vatandaşlarıyla evlendirme sayısında ciddi bir artış söz konusu olduğu, ebeveynlerin 2000-3000 TL civarındaki başlık parası karşılığında kız çocuklarını kuma olarak sattıkları iddia edilmektedir. Suriyeli mültecilerin borçları karşılığında kız çocuklarını alacaklı ile evlendirdikleri de yine bu kapsamda iddia edilen ve çocuk ticareti olarak sınıflandırılacak tipik uygulamalardır (Evin, 2014). Borç karşılığında kız çocuğunun alacaklısına verilmesi gibi vakalar da özellikle tefecilik sektöründe sıkça duyulan olaylardandır (Milliyet, 2010).

Konuyla ilgili olarak ele alınması gereken bir diğer husus ise çocuklarla evlenmek isteyen yetişkinlerdir. Birleşmiş Milletler'e göre çocuklarla evlenmek isteyenlerin bir nedeni cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunma düşüncesidir. Raporu göre özellikle HIV veya Hepatit virüsünün yaygın olduğu bölgelerde bakire bir kadınla evlenmeye olan talebin fazla olması, bunu fırsat bilen tacirlerin kız çocuklarını kaçırmak para kazanma motivasyonlarını artırmaktadır (UNAIDS, 2012, s.51). Ancak, meselenin tek bir boyutta ele alınması yeterli değildir. Çocuklarla evlenmek isteyen kişiler ve bunu yaygın olduğu topluluklarda buradaki psiko-sosyal boyut hakkında çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Yasadışı Evlat Edinme Amaçlı Çocuk Ticareti

Modern dünyada çocuk sahibi olabilmek için farklı tıbbi veya hukuki çözümler üretilmiştir. Bunlardan birisi de evlat edinmedir. Farklı nedenlerle çocuk sahibi olamayan kişiler ya da birden fazla çocuğa ebeveynlik etmek isteyenler e evlat edinme yoluna sıklıkla başvurmaktadır.

Evlat edinmek için genellikle ekonomik durumu yerinde olan kişiler başvuruda bulunmaktadır. Evlat edinilen çocuklar ise çoğunlukla maddi sıkıntı içerisinde bulunan ailelerin çocukları ya da kimsesiz çocuklardır. Her ne kadar yasal yollardan evlat edinme eğilimi ön plana çıkıyorsa da işin maddi anlamda kazanç getirme potansiyelinin yüksek olması, yasadışı evlat edinme ve dolayısıyla evlat edindirme amaçlı insan ticaretine sebebiyet vermektedir.

Ekonomik sıkıntılarının olduğu az gelişmiş ülkelerde ailelerin kazanç elde etme amacıyla çocuklarını evlatlık olarak satmaları söz konusu olduğu gibi; küçük yaşta çocukları kaçırmak evlatlık vermek suretiyle kazanç elde etmeyi amaçlayan yasadışı örgütlerin varlığı da bilinmektedir.

Hastanelerde doğumun gerçekleşmesine yardımcı olan tıbbi personelin dahi bu yasadışı çocuk ticaretine dâhil oldukları belirtilmektedir. Bu vakalarda, hastane personeli anneye çocuğun ölü olarak dünyaya geldiğini söylemekte ve çocuk ailesine teslim edilmeksizin kaçırılmakta ve çocuk sahibi olmak isteyen ailelere ücret mukabilinde satılmaktadır (UNICEF, 2005a, 14). Bu bağlamda çocuğun ailesinden çalınması, satın alınması ya da satılması fiilleri evlat edindirme amaçlı insan ticaretinin konusunu oluşturmaktadır (Gallagher, 2010, s.41).

Evlat edindirme amaçlı çocuk ticaretinin bir diğer negatif tarafı ise bu şekilde evlat edinilen çocukların birçoğunun maalesef cinsel istismar amaçlı insan ticaretinin de süjesi olma riski içinde olmasıdır (Gallagher, 2010, s.41).

HIV veya Hepatit virüsünün yaygın olduğu bölgelerde bakire bir kadınla evlenmeye olan talebin fazla olması, bunu fırsat bilen tacirlerin kız çocuklarını kaçırmak para kazanma motivasyonlarını artırmaktadır.

Günümüzde özellikle çocuğun fiziksel olarak küçük ve hafif olması ya da daha kıvrak ve esnek olması gibi özelliklerinden faydalanarak, çocukların sportif faaliyetlerde kullanılmak üzere insan ticaretine konu edildikleri olaylar karşımıza çıkmaktadır.

Spor Amaçlı Çocuk Ticareti

Günümüzde özellikle çocuğun fiziksel olarak küçük ve hafif olması ya da daha kıvrak ve esnek olması gibi özelliklerinden faydalanarak, çocukların sportif faaliyetlerde kullanılmak üzere insan ticaretine konu edildikleri olaylar karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan en ilginç; Birleşik Arap Emirliklerinde düzenlenen deve yarışlarında jokey olarak kullanılmak üzere çevre ülkelerden çocukların kaçırılmalarıdır. Bu çocuklar bir jokey eğitim kampına alınmakta, kilo almamaları için az yiyecek verilmek suretiyle gelişimlerine engel olunmaktadır (UNICEF, 2005a, 14).

FIFA, özellikle Afrikalı çocukların spor amaçlı çocuk ticaretine konu olmalarının önüne geçebilmek için, transferlere ilişkin bir tüzük değişikliği yapmış, spor amaçlı çocuk ticaretinin bir insan hakları problemi olduğuna vurgu yapmıştır. McDougall, bazı Afrika ülkelerinde sahte pasaport, doğum belgesi düzenleyen çetelerin erken yaşta çocukları farklı Afrika ülkelerindeki yasadışı faaliyet yürüten futbol akademilerinde yetiştirdiklerini, dünya çapında kulüplerde oynayan birçok Afrika asıllı futbolcunun ülkelerinden geldiklerinde dokuz yaşından büyük olmadıklarını ifade etmektedir (McDougall, 2008).

Dilendirme Amaçlı Çocuk Ticareti

Ekonomik zorluklar içerisindeki ailelerden satın alınan çocuklar dilendirilmek amacıyla büyükşehirler ve metropollere götürülmekte ve zorla dilendirilmektedir. 2009 yılında 8 dalda birden Oscar ödülü kazanan “Slumdog Millionaire” filminde, Hindistan’da kimsesiz çocuklar ya da fakir ailelerin çocuklarının kaçırıldıkları ve sakatlanmak suretiyle dilenmeye mecbur edildikleri gerçeği komedi-dram şeklinde gözler önüne serilmiştir. Burada sakatlanarak daha iyi dilenmeleri sağlanan ya da mevcut fiziksel engelleri istismar edilerek zorla dilendirilen çocukların genellikle zengin bölgelerde dilendirildikleri ve elde ettikleri gelirlere el koyulduğu konu edilmektedir (UNICEF, 2005a, 14).

Organ Temini Amaçlı Çocuk Ticareti

Fonksiyonu sona ermiş olan organların sağlıklı olanıyla değiştirilmesi olarak bilinen organ nakli oldukça etkili bir tedavi yöntemidir. Dünya Sağlık Örgütü’ne (DSÖ) göre, dünyada 91 ülkede yasal olarak gerçekleştirilmektedir. Ancak hastaların organ nakline erişimleri masraflı bir iş olduğu gibi, nakledilecek uygun organın bulunması ve aynı zamanda ülkede bu işi yapabilecek yeterli teknik donanım olması da önemlidir. En kısa sürede donör arayışı içinde olan hastaları aradıkları ile buluşturmak amacıyla pek çok yasadışı organ temin ve nakleden şebeke ortaya çıkmıştır. Bugün dünyada organ temin eden ve kabul eden ülkeler, organ nakli turizmi gibi kavramlar gelişmiştir (Shimazono, 2007).

Palermo Protokolü organ ticaretine özel bir yer vermektedir. Organ amaçlı çocuk ticaretinin tespiti ve takibi çok zor olmaktadır. Özellikle Meksika gibi mafya örgütlenmelerinin güçlü olduğu ülkelerde uyuşturucu ticareti ile birlikte organ ticareti amaçlı çocuk ticaretinin de büyük gelir elde etme kapılarından birisi olduğu düşünülmektedir (Rodriguez, 2014). Kaçırılan çocukların organları alındıktan sonra öldürüldükleri, ailelerinin haberi olmaksızın gömüldükleri ve kayıtlara kayıp çocuk olarak geçirildikleri bilinmektedir (UNICEF, 2005a, 15).

ABD 2014 İnsan Ticareti Raporuna göre, dünya genelinde her yıl yaklaşık 114.000 organ nakli gerçekleştirilmektedir. Ancak bu rakam ihtiyacın %10’u bile değildir (US Dept. of State, 2014, s.32). Organize suç örgütleri, küçük yaşta çocukları kaçırmak organ ve dokularını ihtiyaç sahibi kişilere pazarlamak suretiyle yüksek meblağlarda gelir elde etmektedirler.

Türkçeye “Nefes Nefese” olarak çevrilen 2010 yapımı bir film olan “Inhale” organ amaçlı insan ticareti gerçeğini gözler önüne sermektedir. Nefes Nefese, ender görülen bir hastalığa yakalanan kızlarını kurtarmak için çabalayan Los Angeles Bölge Savcısının ve eşinin organ mafyası ile irtibata geçmeleri ve aslında hastane çalışanı olan organize örgüt üyelerinin Meksika’da kimsesiz ya da yoksul aile çocuklarını kaza görüntüsü altında yaralayarak götürdükleri bir ameliyathanede organlarını almalarını konu edinmektedir.

Organize suç örgütleri, küçük yaşta çocukları kaçırmak organ ve dokularını ihtiyaç sahibi kişilere pazarlamak suretiyle yüksek meblağlarda gelir elde etmektedirler.

Göçmen Çocukları Tacirlere Karşı Savunmasız Yapan Faktörler

3

Çocukların alınıp satılmasına zemin hazırlayan veya kolaylaştıran pek çok etken vardır. Bunların başında göçmenlik, yoksulluk, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, düşük okullaşma oranı, korumasızlık, kayıtdışılık, çatışma ve afetler, çocuğa yönelik talep, sapkın toplumsal adetler ve değer sistemleri rol oynamaktadır.

Çocuk ticareti mağdurları genellikle ekonomik fırsatlardan yoksun ve fakir ailelerden gelmektedirler. Düşük seviyede eğitim almış, mesleki becerilerden yoksun ve iş fırsatları için beklentisi olmayan çocuklar maksimum riskle karşı karşıya kalmaktadırlar. Cinsel, ırksal ve etnik ayrımcılık, askeri çatışmalar ve iç çatışmaların neden olduğu güvensizlik gibi faktörler birleştiğinde, yasadışı ticaret ağı için ideal bir çevre oluşmaktadır. Bu nedenlerin etkisinin kırılmaması halinde çocuk ticaretinin de önüne geçmek mümkün olmayacaktır. Çocukları savunmasız bırakan bu unsurların azaltılması için devlet ve sivil toplumun yetkililerinin mücadele edebilecekleri ve önlem alabilecekleri temel alanlar şunlar olabilir:

- Göçmenlik
- Yoksulluk
- Toplumsal cinsiyet eşitsizliği
- Düşük okullaşma seviyesi
- Korumasız çocuklar
- Kayıtdışı çocuklar
- Çatışmalar ve afetler
- Sömürüye dayalı fuhşa ve ucuz iş gücüne olan talep
- Geleneksel ve kültürel değerler (UNICEF, 2005a, s. 17).

Göçmenlik

Göç, bir çocuk için bilinmeyen yeni bir yer, yeni insanlar, yeni bir sosyal çevre ve farklı doğal şartlar anlamına gelmektedir. Çocuğun sürekli yaşadığı ve içselleştirdiği bir ortamdan ayrılarak başka bir yerde yeniden yaşama uyum sağlaması oldukça zor bir durumdur. Bu özellikle, çocuğun (veya yakınlarının) zorla göç etmek durumunda kalması halinde daha

Çocuk ticareti yapan şebekeler, kurbanlarını varlıklı bölgelerde değil, en yoksul gecekondular bölgelerinde ve en fakir kırsal alanlarda aramaktadırlar.

ağır sonuçlar doğurmaktadır. Diğer taraftan çocuğun yalnız başına göç yoluna çıkması onu pek çok risklerle karşı karşıya bırakmaktadır. 2015 yılının ilk aylarında Akdeniz’de yaşanan göçmen ölümleri ve Afrika’dan Avrupa’ya göç olaylarında da irdelendiği üzere, çocuk göçmenler göç yolu boyunca değerli eşyalarının gasp edilmesi, işkence/kötü muameleye maruz kalma ve hatta tecavüz gibi ağır deneyimler yaşamaktadırlar (Hooper, 2015).

Yoksulluk

Çocuk ticaretine maruz kalan çocuklar incelendiğinde yoksulluğun en temel sebeplerden birisi olduğu görülmektedir. Araştırmalar göstermektedir ki, yoksulluk, savunmasızlık, cinsel ve etnik ayrımcılık gibi faktörlerle birleşince artmaktadır (UNICEF, 2005a, s.17). Yoksulluğun, istismara ve sömürüye yol açmasında en belirleyici istismar şekli çocuk işçiliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Yoksulluk çoğunlukla savunmasız çocukları ağır işler yapmaya itmektedir. Çocuk ticareti yapan şebekeler, kurbanlarını varlıklı bölgelerde değil, en yoksul gecekondular bölgelerinde ve en fakir kırsal alanlarda aramaktadırlar (UNICEF, 2005b, s.17). Yoksul aileler yabancı ülkelerde olası iş tekliflerine açık olabilmekte, bu ise çocukların kontrolsüz, korunmasız ve savunmasız bir şekilde başka bir ülkelere gitmesine ve istismara açık hale gelmesine yol açmaktadır (ILO, 2009, s.23).

Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği

Kadınların ve kız çocuklarının toplumsal cinsiyet bakımından uğradıkları yasal ve sosyal eşitsizlikler, onların insan ticaretine maruz kalmalarına neden olan faktörlerdendir. Kadınların ve kız çocuklarının cinsel bir materyal olarak objeleştirilmesi, alınabilen ve satılabilen birer meta gibi görünmesi, bu yönde bir pazar oluşmasına da yol açmaktadır. Kız çocuklarının okula gönderilmemesi, eğitimsiz kalması, yeteneklerini geliştiremeyerek çeşitli sosyal ve kültürel fırsatlara kapalı olarak yaşaması, haklarını bilmeyen, arayamayan ve sorgulayamayan bireyler olarak yetiştirilmeleri onları dezavantajlı kılmaktadır.

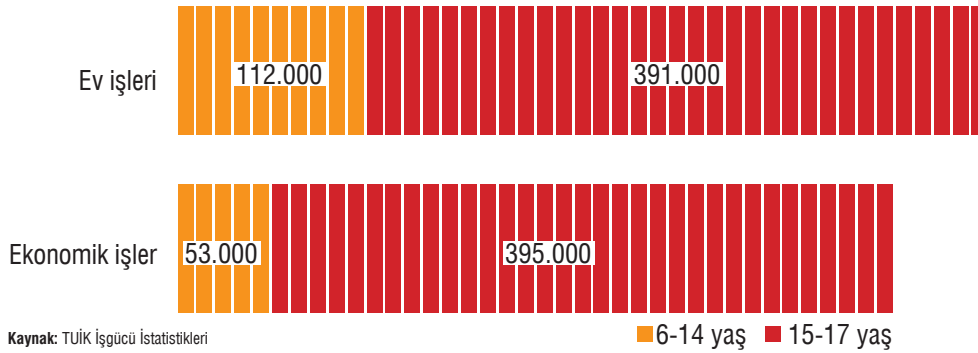
İnsan ticaretine maruz kalan çocuklar hakkında yapılan çalışmalarda (Demir ve Finckenaue, 2010; Tverdova, 2011) kız çocuklarının sıklıkla kendi ailelerinden de fiziksel ve cinsel şiddet gördükleri ifade edilmektedir. Bu durum çocuğun ailesinden kaçarak sığınacak başka yer arayışlarına girmesine yol açtığı, hatta bunun için başka şehirlerde/ülkelerde tanımadığı insanların tekliflerine açık hale geldiği görülmektedir. Birçoğunun göç etmesi ve kendi toplumlarının dışında iş araması sadece ekonomik sebeplere bağlanamaz. Belki de kişisel özgürlüklerine ve daha iyi hayat standartlarına ulaşmaya yönelik bir arayış oluğu da söylenebilir (UNICEF, 2005a, s.17).

Eğitimsizlik ve Düşük Okullaşma Seviyesi

Okula gitmeyen çocuklar kolaylıkla tacirlerin kurbanı olabilmektedirler. UNICEF'e göre, 2010-2012 yılları arasında ilkokul çağındaki 58 milyon çocuğun okula gitmediği tahmin edilmektedir. Kız çocuklarının okula katılım oranı erkeklere oranla daha düşüktür. Batı ve Orta Afrika'da ilkokula katılım oranları erkek çocuklarda %70, kız çocuklarında ise %66'ya kadar düşmektedir (UNICEF Data, 2015). Çocukların okula kayıt edilmesi çocuk ticaretinin önüne geçebilmek bakımından kritik bir faktördür. Eğitimsiz çocukların gelecekları için birkaç farklı seçenekleri olmakta ve bu yüzden tacirlerden gelen yüksek gelir ve daha iyi bir hayat vaatlerine kanabilmektedirler. Okul, çocuklar için kendilerini sokaklardan koruyan güvenli bir yer olmaktadır (UNICEF, 2005a, s.17).

Türkiye İstatistik Kurumu işgücü verilerine göre, 2012 yılında okula devam etmeyen ve ev işlerinde çalışan 6-14 yaş arası çocukların sayısı 112.000, 15-17 yaş arası çocukların sayısı ise 391.000'dir. Okula devam etmeyen çocuklar arasında ekonomik işlerde çalışan 6-14 yaş arası çocukların sayısı 53.000 iken 15-17 yaş arası okula devam etmeyen ve çalışan çocuk sayısı ise 395.000 olarak belirlenmiştir. İlköğretime özürsüz olarak devamsızlık yapan öğrencilerin devamsızlık nedenlerini inceleyen bir rapora göre, çocuklar mevsimlik işçi olarak çalıştırma, sanayide ve hizmet sektöründe çalıştırma, sokakta çalıştırma ve ev hizmetlerinde çalıştırma gibi nedenlerle okula devamsızlık yapmaktadırlar (TBMM, 2009).

Grafik 6: Türkiye'de Okula Devam Etmeyen ve Çalışan Çocuklar, 2012

Türkiye'de 18 yaş altı kız çocukları üzerinde gerçekleştirilmiş bir araştırmanın bulgularına göre, çocuk ticareti mağdurlarının üçte birinin ilkokul mezunu, üçte birinin ise ortaokuldan ayrılmış çocuklar olduğu görülmektedir (CETAD, 2006, s.42).

Türkiye'de 18 yaş altı kız çocukları üzerinde gerçekleştirilmiş bir araştırmanın bulgularına göre, çocuk ticareti mağdurlarının üçte birinin ilkokul mezunu, üçte birinin ise ortaokuldan ayrılmış çocuklar olduğu görülmektedir.

Aile büyüklerinin ölümü, çalışmaması, çalışamayacak derecede hasta olması gibi durumlarda, çocuklar aile bütçesine katkı yapmaya zorlanabilmekte ve bu durum tacirlere karşı çocukları daha da savunmasız hale getirmektedir.

Korumasız Çocuklar

Herhangi bir şekilde aile koruması olmayan, kendisiyle ilgileneni olmayan çocuklar, istismara ve çocuk ticaretine karşı savunmasız kalmaktadırlar. Genellikle ebeveynler çocuklar için gerekli güvenlik ağını sağlayabilmektedirler. Ebeveyn koruması altında olmayan çocuklar veya kurumlara yerleşmiş bulunan çocuklar insan tacirleri tarafından daha çok hedeflenmektedir. Kurumlarda yetişmiş çocuklar genellikle toplumla kurulan bağlardan ve bu gibi fırsatlardan yoksun kalmakta, bundan dolayı daha fazla risk altında olmaktadır. Diğer yandan, yetim çocuklar yetim olmayanlara kıyasla daha çok ticaret mağduru olmakta, ev hizmetçiliğinde, fuhuş sektöründe, tarım işlerinde veya sokak satıcısı olarak çalıştırılabilmektedirler (Custer, 2013). Türkiye’de 18 yaş altı çocuklarla ilgili yapılan bir araştırmada, cinsel sömürü amaçlı insan ticareti mağduru olan kız çocuklarının büyük kısmının ebeveynlerinin boşanmış olduğu, babanın ölmüş olduğu veya anne ve babanın ayrı yaşadığı belirtilmektedir (CETAD, 2006, s.41).

Yetim olan veya ebeveynlerinden ayrılmış olan çocuklar fakirlik, silahlı çatışma, şiddet veya göç nedeniyle uzak bir akrabayla veya bakıcı bir aileyle birlikte yaşayabilmektedirler. Bu çocuklarda aidiyet duygusu azaldığından dolayı çocuk tacirlerinin sunduğu sahte fırsatlara kanma riski artmaktadır (UNICEF, 2005b, s.74).

Afrika’da milyonlarca çocuk HIV ve AIDS nedeniyle yetim kalmakta, Asya’da ve Doğu Avrupa’da ise HIV ve AIDS tehdidi artmaktadır.

Diğer yandan koruyucu ebeveyn hastalandığı veya öldüğü zaman, evin en büyük çocuğu diğer kardeşlerinin bakımını üstlenmek için okuldan ayrılmak zorunda kalabilmektedir. Aile büyüklerinin ölümü, çalışmaması, çalışamayacak derecede hasta olması gibi durumlarda, çocuklar aile bütçesine katkı yapmaya zorlanabilmekte ve bu durum tacirlere karşı çocukları daha da savunmasız hale getirmektedir (UNICEF, 2005a, s.18).

Kayıtdışı Çocuklar

Doğum sırasında nüfus kaydı yapılmayan, bir anlamda kayıtdışı kalan çocuklar, çocuk ticaretine daha fazla maruz kalabilmektedirler. Dünya çapında beş yaşın altındaki 220 milyon çocuğun kayıt altında olmadığı tahmin edilmektedir (Morrison, 2013). Yasal olarak var olmayan çocukların ticaret mağduru olduktan sonra tacirler tarafından gizlenmesi daha kolay olmaktadır. Aynı zamanda doğum kaydı olmayan çocukların ticaret mağduru olduklarının tespiti ve ortaya çıkarılması zorlaşmakta, ayrıca kimlik belgesi olmadan çocukların yaşını belirlemek ve tacirleri çocuk ticaretinden dolayı sorumlu tutmak da güçleşmektedir. Kimliklendirmemek başka bir ülkeye kaçırılan çocukların kökeninin, hangi ülkeye ait olduğunun bulunmaması anlamına da gelmektedir. Bu durumda başka bir ülkede tespit edilen çocuklar koruma altına alınsa bile, memleketlerine ve ailelerine dönememektedirler (UNICEF, 2005a, s.18).

Çatışmalar ve Felaketler

Çocuklar silahlı gruplar tarafından kaçırılabilir ve çatışmalara katılmaya zorlanabilmektedirler. Çocuk askerler, çatışma alanlarında tecavüze veya cinsel istismara maruz kalabilmektedirler. Silahlı çatışmaların yaşandığı bölgelerde kaotik bir ortam olduğundan dolayı, o bölgelerde hakim olan düzensizlik nedeniyle her türlü suç denetimsiz şekilde işlenebilmektedir. Örneğin, kaçakçılık faaliyetlerinin silahlı çatışmaların yaşandığı sınır bölgelerinde kolaylıkla işlenebileceği görülmektedir. Böyle ortamlarda çocuk ticaretinin yapılması riski daha da artmaktadır (Machel, 2001, s.58).

Son dönemlerde yaşanan çatışmalarda da pek çok çocuk ticareti olayı göze çarpmaktadır. Örneğin 2007 yılında New York Times'da yayımlanan bir makalede, Irak'ta yaşanan iç çatışmalar sırasında ülkesinden ayrılarak Suriye'ye gelen pek çok ailenin çocuk yaştaki kızlarının kandırılarak fuhuş pazarında çalışmak zorunda bırakıldıkları belirtilmektedir (Zoepf, 2007). Suriye ve Irak'ta faaliyet gösteren IŞİD terör örgütünün de köle pazarları kurduğu, burada ele geçirdiği Hıristiyan ve Ezidi kız çocuklarını belirlediği miktarlara parayla sattığı da haberler yansımaktadır (Blake, 2014).

Yaşanan doğal afetler de istismar kapılarını açabilmektedir. Örneğin, Güneydoğu Asya'da 2004 yılında yaşanan tsunami felaketi sonrasında, ailelerini kaybeden çocuklar tek başlarına kalmış ve her türlü istismara açık hale gelmiştir. Sadece Endonezya'da 35.000 çocuğun bu şekilde evsiz ve ailesiz kaldığı bilinmektedir. Binlerce çocuğun tacirler tarafından başka ülkelere çocuğun satıldığı tahmin edilmektedir (New York Times, 2005).

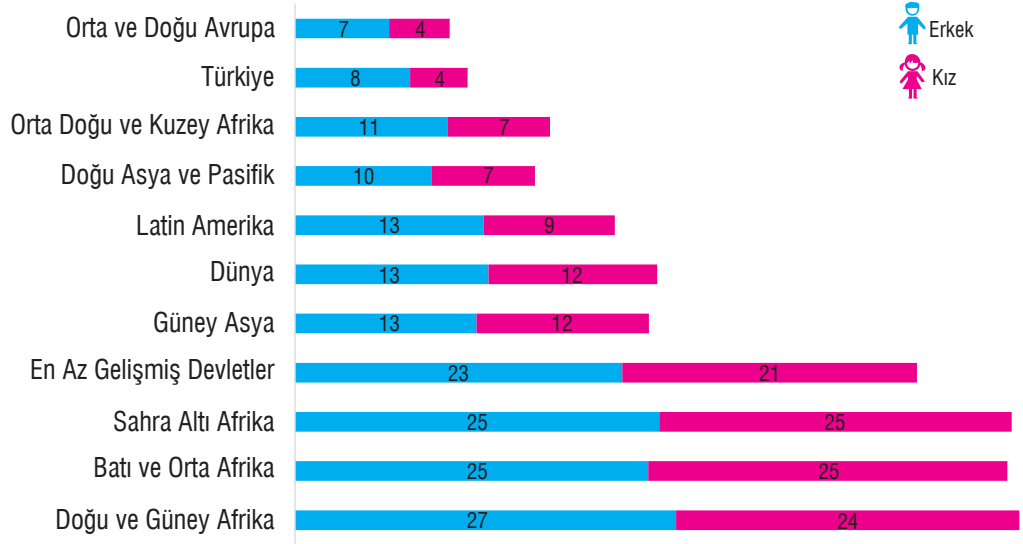
Sömürüye Dayalı Ucuz İş Gücüne ve Fuhşa Olan Talep

Çocuk ticaretini ortaya çıkaran unsurlardan birisi de taleptir. Arz ve talep dengesi kar getiren tüm yasal ve yasadışı sektörlerde gözlemlenen bir ilişki ağıdır. Göçmen çocukların ticareti açısından değerlendirildiğinde, gerek cinsel istismar, gerekse ucuz işgücü ihtiyacının karşılanmasına yönelik yoğun bir talep görülmektedir. Bu durum çocukları temin ederek yasadışı arz sağlayan yasadışı grupların iştahını kabartmaktadır. Arzın sunulması ile artan kâr, çocukların fabrikalarda ve imalathanelerde iş gücü olarak kullanımını maksimize etmektedir.

Irak'ta yaşanan iç çatışmalar sırasında ülkesinden ayrılarak Suriye'ye gelen pek çok ailenin çocuk yaştaki kızlarının kandırılarak fuhuş pazarında çalışmak zorunda bırakıldıkları belirtilmektedir.

Fuhuş sektöründe genç kızların, özellikle bakire kız çocuklarının satılması da yaygın görülen talep çeşitlerindedir.

Grafik 7: Bölgelere Göre Dünyada Çalışan Çocuklar, 5-14 yaş, (%)

Kaynak: UNICEF Küresel Çocuk İşgücü Veritabanı Güncellenmiş 2014 Versiyonu. <http://data.unicef.org/child-protection/child-labour>

Uluslararası verilere göre, çocuk işgücü oranları özellikle bazı bölgelerde oldukça yüksektir. UNICEF'in çocuk işgücü verilerine göre, 5-14 yaş arası çocukların çalışma oranları, Doğu-Güney Afrika, Batı-Orta Afrika, Sahra Altı ülkelerde en yüksek düzeydedir. Afrika ülkelerinde, 5-14 yaş arası her iki (kız ve erkek) çocuktan birisi çalışmaktadır. Bu oran Dünya genelinde, 5-14 yaş arası erkek çocukları için %13, kız çocukları için ise %12'ir.

Cinsel istismara yönelik göçmen çocuk ticaretinde talebin farklı boyutları vardır. Güneydoğu Asya'da erkek çocukların seks turizmi için kullanılması bu konuda en bilinen sorunlardan bir tanesidir (Blackburn, Taylor ve Davis, 2010). Kız çocuklarının kaçırılarak evlendirme amacıyla satılması konusu da talebin bir başka boyutudur. Fuhuş sektöründe genç kızların, özellikle bakire kız çocuklarının satılması da yaygın görülen talep çeşitlerindedir (Ayata, Acar, Rittersberger-Tılıç, Beşpınar ve Çelik, 2008; UNICEF, 2005a, s.19).

Geleneksel ve Kültürel Değerler

Çocuk ticareti uygulamaları ile bazı geleneksel aile kültürlerindeki pratikler birbiriyle benzeşmektedir. Örneğin, bazı kültürlerde çocuğun eğitim görmesinden daha çok erken yaşta iş hayatına atılması ve ailesinin geçim kaynağı haline gelmesi beklenmektedir. Kırsal bölgede yaşayan çocukların, kentlerde yaşayan uzak akrabalarına veya arkadaşlarının ailelerine yerleştirilmesi, çocuğun iş hayatına bir an önce katılması isteği, çocuğun eğitimsiz kalmasına ve iş hayatında olası istismarlara açık hale gelmesine de yol açmaktadır (UNICEF, 2005a, s.19). Zorla ya da erken yaşta evlendirilerek başka yerlere taşınmak durumunda kalan çocukların da hak ihlallerine, duygusal ya da fiziksel şiddete, sosyal izolasyona, aile içi anlaşmazlıklarda tecride tabi tutulmaya, boşanma sonrası terkedilmeye veya yalnız bırakılmaya maruz kalmaları geleneksel uygulamalarda karşımıza çıkmaktadır (Devlet Denetleme Kurulu, 2013, s.101-102).

Kırsal bölgede yaşayan çocukların, kentlerde yaşayan uzak akrabalarına veya arkadaşlarının ailelerine yerleştirilmesi, çocuğun iş hayatına bir an önce katılması isteği, çocuğun eğitimsiz kalmasına ve iş hayatında olası istismarlara açık hale gelmesine de yol açmaktadır.

Çocuk Ticaretinin Göçmen Çocuk Mağdurlar Uzerindeki Etkisi

4

Çocukların bir mal gibi alınıp satılarak istismar edilmeleri onlar üzerinde geçici ya da kalıcı pek çok etki bırakmaktadır. Duygusal, fiziksel, psikolojik ve sosyal olarak oluşan etkiler, onun toplumda sağlıklı bir birey olarak büyümesine, gelişmesine ve topluma katılmasına engel olmaktadır.

Çocuk ticareti sağlıklı ve verimli bir çocukluk yaşamına engel olduğu gibi, onun ruhsal ve fiziksel gelişimini de büyük ölçüde etkilemektedir. Çocuk ticareti mağduru olan çocuklar, hayata tutunabilecek bir dalları kalmadığından dolayı kendilerini fiziksel istismara maruz bırakan tacirlere ve satıcılara, para karşılığı kendileri ile cinsel ilişkiye giren müşterilerine karşı boyun eğmek zorunda kalmaktadır. Çocuk ticareti mağduru, sıklıkla şiddete uğramakta ve istismara maruz kalmaktadır. Çocukların maruz kaldıkları şiddet ve istismar, ticaret zincirinin her halkasında meydana gelebilmektedir. Çocuk ticaretinin mağdurlar üzerindeki etkisini başlıca dört sınıfa ayırmak mümkündür:

- Duygusal etki
- Fiziksel etki
- Psikolojik etki
- Sosyal etki

Duygusal Etki

Çocuk ticareti mağdurları utanç ve suçluluk hissetmekte, özgüvenleri düşük olmakta ve çoğunlukla yaşadıkları toplum tarafından damgalanmaktadır. Çocuklar, kendilerine kötülük yapan, kendilerini kaçıran, mağdur eden kişileri tanıyorlar ise ihanete uğramış hissetmektedirler. Çocukların istismar sonucunda tecrübe ettiği bu faktörler kâbuslara, uykusuzluğa, kendini ümitsiz ve depresif hissetmeye neden olabilmektedir (Akdoğan, 2005, s.8-10). Ticaret mağduru olmuş bazı çocuklar istismar malzemesi haline dönebilmektedirler. Çocukların istismar malzemesine dönmesi, çocukların yaşadığı fiziksel ve psikolojik acıyı kendi kendilerine bastırmalarına neden olabilmektedir. Bu durum bazı çocuklarda intiharla bile sonuçlanabilmektedir (UNICEF, 2005a, s.16).

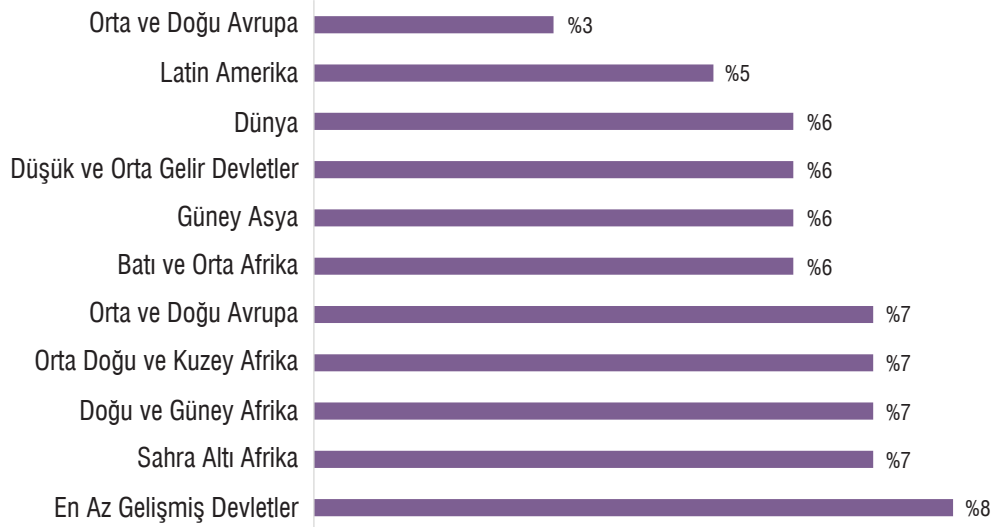
Ticaret mağduru çocuklar, travma sonrası stres bozukluğu, anksiyete, öğrenme bozukluğu, depresyon, uykusuzluk gibi etkilere maruz kalabilmektedir.

Türkiye’de yapılan bir çalışmaya göre, fuhşa zorlanan kız çocuklarında özgüven eksikliği, içe dönüklük, yaşama sevincinin kalmaması, suçluluk duygusu, depresyon etkileri görülmektedir (CETAD, 2006, s.45). Ticaret mağduru çocuklar, travma sonrası stres bozukluğu, anksiyete, öğrenme bozukluğu, depresyon, uykusuzluk gibi etkilere maruz kalabilmektedir. Çocuk askerler üzerine yapılan bir çalışmada, çocukların ortalama 13 yaşında kaçırıldıkları, 26 ay silah altında kaldığı, hepsinin en az bir travmatik olaya şahit olduğu, her dört çocuktan birinin bir kişinin ölümünü gördüğü, dahası her beş çocuktan ikisinin öldürme eylemine iştirak ettiği belirtilmektedir (Polat ve Gündoğan, 2009, s. 115-116).

Fiziksel Etki

Ticaret mağduru olup da fuhşa zorlanan çocuklar, cinsel yollarla bulaşan hastalıklardan etkilenebilmektedirler. Bazı ülkelerde bakire kızlarla ilişkiye girmenin HIV ve AIDS’i önleyeceği gibi yanlış bir inanışın olması, küçük kız çocuklarına olan talebin artmasına neden olmaktadır. Ticaret mağduru olmuş birçok kadının ve kız çocuğunun belirttiğine göre müşteriler korunmasız ilişkiye daha çok ücret vermektedir (UNICEF, 2005a, s.16). Bazı durumlarda ise mağdurlar müşterilerin korunmasız ilişkiye girme yönündeki baskılarına karşı koyamamakta, özellikle küçük kız çocuklarının müşterilerine korunmalı ilişki için ısrar edebilmesi mümkün olamamaktadır. Ev hizmetçiliği yapan çocuklar, sokak çocukları, çocuk işçiler ve alıkonulan çocuklar cinsel istismara ve tecavüze uğramaya karşı savunmasız kalmaktadırlar (ILO, 2009, s.35-36). Çalışan çocukların HIV ve AIDS’e yakalanma ihtimalleri yüksektir. UNICEF’in verilerine göre, Dünya genelinde 10-19 yaş arasındaki çocuk-gençlerin %6’sı bu hastalığa yakalanmış durumdadır. Bu oran özellikle, en az gelişmiş devletlerde daha yüksektir (Grafik-8).

Grafik 8: AIDS Bulaşmış Olan 10-19 Yaş Çocuk ve Gençlerin Nüfusa Oranı (%)

Kaynak: UNICEF HIV/AIDS Küresel Veri Bankası. <http://data.unicef.org/hiv-aids/care-support>

Mağdur kız çocuklarında sürekli baş, mide, kasık ve eklem ağrısı, ayaklarda ve cinsel organında hastalıklar, sürekli öksürük, uykusuzluk, cinsel yolla bulaşan enfeksiyon, düşük yapma, kürtaj, bağımlılık (madde, alkol, sigara) gibi sağlık sorunları gözlenmektedir (CETAD, 2006, s.45-46). Çocuk askerler üzerine yapılan bir çalışmaya göre, bu çocukların yaşadıkları belli başlı sağlık sorunları şunlardır: beslenme yetersizlikleri, susuzluk, kızamık, sıtma ve diğer salgın hastalıklar, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, yeni doğan sağlığıyla ilgili sorunlar. Uganda'da yapılan bir çalışmaya göre her 5 çocuktan birinde fiziksel özür (sakat kalma, kalıcı yara izi gibi) tespit edilmiştir (Polat ve Gündoğan, 2009, s. 112-116).

Psikolojik Etki

Çocuk ticareti mağduru olmuş çocuklar, sosyal hayatlarında ve eğitimsel gelişmelerinde ciddi sorunlar yaşamaktadır. Bu çocukların birçoğunun aile hayatı olmamakta ve erken yaşta çalışmaya itilmektedirler. Okula gitmeyen, aile desteği olmayan ve normal sosyal aktiviteleri kesilen çocuklar yeteneklerini geliştirmede başarısız olmaktadır. Sürekli gözetim altında tutulan ve kısıtlanan çocukların dış dünyayla bağları azalmakta, dış dünyayla bağlarının azalması sonucu kendilerine yardımda bulunabilecek insanlarla ilişki kurmada sıkıntı çekmektedirler.

Çocuklar fiziksel ve duygusal şiddet gördüklerinde ve istismara maruz kaldıklarında, ortaya çıkan sonuçlar hayatlarını tehdit etmekte ve bu tehdit hayatları boyu devam edebilmektedir (UNICEF, 2005a, s.16). Diğer taraftan şiddet uygulamaya zorlanan çocuklarda, özellikle çatışmalara sürüklenen çocuk askerlerde, silah kullanma, adam öldürme gibi eylemler sonucunda direnç kırılmakta, değer yargıları altüst olmaktadır. Bazı çocukların çatışma sırasında ve sonrasında psikolojik travma geçirdikleri, duygusal acı yaşadıkları da belirtilmektedir (Polat ve Gündoğan, 2010, s.110).

Sosyal Etki

Çocuk ticaretinin hem çocuklara, hem de topluma yansıyan etkileri bulunmaktadır. Ticarete maruz kalan çocuklarda yaşanan en önemli etkilerden birisi de sosyal yaşama dair sorunlardır. Ticaret zinciri içinde kalmaya devam eden çocuk, insan ticaretinin her biçiminde normal bir sosyal hayattan mahrum kalmaktadır. Akranları ile oyun oynayamamakta, gezmek, spor yapmak, eğlenmek, aile bireyleri ile vakit geçirmek, okulda sınıf arkadaşları ile öğretmenleri ile iletişim kurmak gibi sosyal fonksiyonlardan mahrum kalmaktadır. Sosyalleşme bozuklukları, çocuğun mağduriyet sonrasında topluma katılımını güçleştirmektedir. Mağdur çocuğun tekrar ailesine kavuşması oldukça zor olmaktadır. Özellikle çocuk başka bir ülkeden getirilmişse, neredeyse imkansız hale gelmektedir (ILO, 2009, s.35).

Mağduriyet sonrasında yaşanan en temel sorunlardan birisi toplumun mağdur çocuğu kabullenmemesidir. Özellikle fuhşa sürüklenen çocukların toplumda etiketlenmesi onların dar kapsamda aileden, geniş toplumsal tabakalara (mahalle, okul gibi) kadar normal bir okul ve iş hayatına katılmasını güçleştirmektedir (Demir ve Finckenauer, 2010, s.82). Çocuk askerlerde meydana gelen asosyallik ve saldırgan davranışların topluma yeniden katılmada büyük güçlük oluşturduğu belirtilmektedir (Polat ve Gündoğan, 2009, s.120).

Fuhşa sürüklenen çocukların toplumda etiketlenmesi onların dar kapsamda aileden, geniş toplumsal tabakalara (mahalle, okul gibi) kadar normal bir okul ve iş hayatına katılmasını güçleştirmektedir.

Türkiye’de Göçmen Çocuklar ve Çocuk Ticareti

5

Türkiye’de göçmen çocuk ticaretinin gün yüzüne çıkan ve görünmeyen pek çok türünden bahsetmek mümkündür. Görülen veya tespit edilen cinsel sömürü veya zorla çalıştırma vakaları bulunmaktadır. Çocukların çatışmalara sürüklenmesi, menfaat karşılığı çocukların evlendirilmesi gibi konular ise çokça tartışılmaktadır.

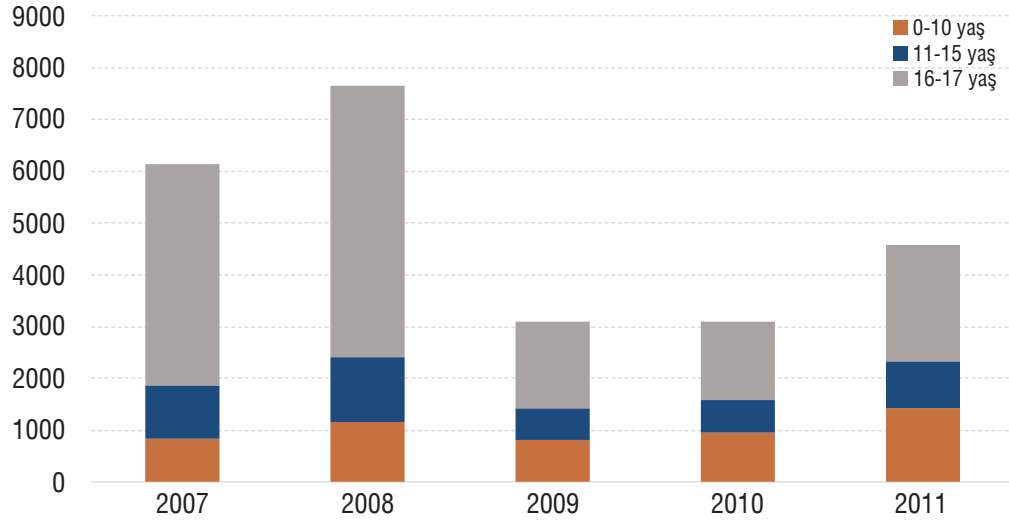
Türkiye’de göçmen çocukların ticareti hakkında yapılan bilimsel çalışmalar sınırlıdır (Değirmencioğlu, Acar ve Acar, 2008; Polat ve Gündoğan, 2010; Akgül ve Sünger, 2014). Daha çok genel anlamda insan ticareti veya göç hakkındaki çalışmalarda, çocuk ticaretine temas edildiği gözlenmektedir (Örn. Ayata vd., 2008; Sever, Demir ve Kahya, 2012; Atasü-Topçuoğlu, 2012; ICMPD, 2013; Seyhan ve Akgül, 2014). Diğer yandan, çocuk istismarı gibi daha geniş şekilde araştırma konusu olmuş alanlarda da çocuk ticaretine temas edildiği gözlenmektedir (Örn. Akdoğan, 2005; Uzunay ve Koçak, 2005; Bahar vd., 2009; Devlet Denetleme Kurulu, 2013; Gündem Çocuk Derneği, 2014).

Türkiye’deki yabancı göçmenler arasında önemli oranda çocuk bulunmaktadır. Bu grupları, eğitim gören çocuklar, sığınmacı ailelerin çocukları, geçici koruma altındaki çocuklar, refakatsiz göçmen çocuklar, insan ticareti mağduru olmuş çocuklar, çalışmak amacıyla gelen düzensiz göçmenlerin çocukları ve bu gibi yabancı göçmen grupları içinde olup da suçta sürüklenmiş çocuklar gibi sınıflara ayırmak mümkündür.

Türkiye’de 2007-2011 yılları arasında tespit edilen toplam 144.636 düzensiz göçmen arasında çocukların oranı yaklaşık %17’dir (24.569 çocuk) (Atasü-Topçuoğlu, 2012, s.42).

Suriye’de yaşanan çatışmalar sonrasında Türkiye’ye göç etmek zorunda kalan Suriyeli sığınmacıların %53’ünün (yaklaşık 850 bin) çocuk olduğu saptanmıştır.

Grafik 9: Yaş Gruplarına Göre Türkiye’de Tespit Edilen Düzensiz Göçmen Çocuklar, 2007-2011

Kaynak: Atasü-Topcuoğlu, 2012, s.41

Göçmen çocuklara ilişkin bir çalışmada (Atasü-Topcuoğlu, 2012), 2012 yılında Türkiye’de 3372 sığınmacı çocuk ve 4619 statü elde etmiş mülteci çocuk olduğu belirtilmektedir. Bunların çoğunluğunun Irak, Afganistan, İran ve Somali’den geldiği anlaşılmaktadır.

Suriye’de yaşanan çatışmalar sonrasında Türkiye’ye göç etmek zorunda kalan Suriyeli sığınmacıların %53’ünün (yaklaşık 850 bin) çocuk olduğu saptanmıştır. Suriyelilerin Türkiye’de bulunduğu sürede yaklaşık 60 bin bebek doğduğu da belirtilmektedir (Erdoğan, 2014, s.13).

Türkiye’de 2012-2013 yıllarında çeşitli nedenlerle ülke içinde (gönüllü veya zorunlu) göç eden toplam 794.640 çocuk tespit edilmiştir. Bu sayının 402.500’ü kız çocuklardan oluşmaktadır.ⁱ

Türkiye’ye bulunan yabancı çocuklardan bir kısmı ise suça sürüklenmekte ve ilgili kanunlar uyarınca adli işlem görmektedir. 2012 yılında çeşitli suçlardan adli işlem gören ve sonrasında sosyal hizmet kurumlarına teslim edilen yabancı çocuk sayısı 324, suç mağduru olan yabancı çocuk sayısı ise 383 olmuştur. 2013 yılında ise bu rakamlarda büyük artı yaşanmış, 720 yabancı çocuk suça sürüklenmiş, 828 yabancı çocuk ise suç mağduru olmuştur (TÜİK, Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri Veri Tabanı).ⁱⁱ

Gerek gönüllü-zorunlu dış göç, gerekse gönüllü-zorunlu iç göç süreçlerinden geçmiş olsun, çocukların bu süreçlerden büyük ölçüde olumsuz etkilendiğini söylemek mümkündür. Göçmen çocuklar bu süreçlerde istismara açık olduklarından çocuk ticaretine maruz kalabilmektedirler.

ⁱ <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul?kod=4> sayfasından elde edilmiştir.

ⁱⁱ <http://tuikapp.tuik.gov.tr/cocuksucdagitimapp/cocuksuc.zul>

Çocuk Ticaretinin Türkiye’de Görülen Türleri

Türkiye’de tespit edilen çocuk ticareti vakaları bulunmaktadır. Bu vakaların çoğunlukla cinsel sömürü ve çalıştırma amaçlı insan ticareti türleri olduğu görülmektedir. Ticarete maruz kalan çocuklarla ilgili veriler ise kısıtlıdır. Polis verilerinin kullanıldığı bir çalışmaya göre, 2007-2011 yılları arasında toplam 29 insan ticareti mağduru çocuk tespit edilmiştir. Uluslararası Göç Örgütü, 2004-2012 yılları arasında toplam 34 mağdur çocuğa hizmet sunduğunu ifade etmektedir (Atasü-Topcuoğlu, 2012, s.56).

Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi (ICMPD) tarafından yapılan bir çalışmada ise, 2009-2013 yılları arasında 33 yabancı erkek çocuğun ve 8 yabancı kız çocuğun ticaret mağduru olabileceği belirtilmektedir. Aynı çalışmaya göre, Türk vatandaşı olan 64 erkek çocuk ile 30 kız çocuğun da insan ticareti olma potansiyeli olduğundan bahsedilmektedir (ICMPD, 2013).

Dikkat edileceği üzere, bu çocukların mağduriyetlerinin kesinliğinden değil, mağdur olma potansiyellerinden bahsedilebilmektedir. Bu durumu farklı bir okumayla ele aldığımızda, çocuk ticaretine maruz kalan ve tespit edilmiş vakalarda dahi olayın adının tam olarak konamadığı görülmektedir.

Zorla Fuhuş ve Cinsel İstismar

Çocuklar kandırılmaya, yönlendirilmeye müsait olduklarından yaşadıkları bazı sorunlar-aile içi sorunlar, ekonomik sorunlar gibi- nedeniyle veya bazen de macera arayışı gibi durumlarda kolayca kandırılabilirler. Onlar, para kazanacakları bir iş bulduklarını düşünürken, bir yere kapatılıp zorla fuhuş yaptırılmakta, bu durum belki günlerce, belki haftalarca sürmekte, çocuk yaşta büyük travmalar yaşamaktadırlar.

Türkiye’de daha çok cinsel sömürü amaçlı çocuk ticaretine dair tespitli vakalar ve bu yönde yapılmış bilimsel çalışmalara rastlanmaktadır. Örneğin Demir ve Finckenaue’ın (2010) insan ticareti mağdurları üzerine yaptıkları bir araştırmada incelenen 430 mağdurun %4’ünün 16-17 yaşlarında oldukları belirlenmiştir. Araştırmada, mağdurların dörtte birinin 18-20 yaş aralığındaki genç kızlardan oluştuğu da anlaşılmıştır. Tüm insan ticareti mağdurlarının ortalama yaşlarının 25 olduğu tespit edilmiştir.

Çocuk yaşta bu mağdurların %80’i herhangi bir meslek sahibi olmayıp herhangi bir işte de çalışmamaktadır. Çocuk mağdurlara dansçılık, bebek bakıcılığı, seks işçiliği, tezgâhtarlık ve hastabakıcılığı işlerinin vaat edildiği anlaşılmaktadır.

Çocuk mağdurların eğitim durumlarına bakıldığında çoğunluğunun ortaokul ve ilkokul mezunu olduğu ve aralarında okuma yazma bilmeyen birçok kişinin de olduğu görülmektedir. Bu durum da bunların kandırılmalarını ve istismara uğramalarını kolaylaştıran unsurlardandır. Çocuk mağdurların tamamı bekârdır. Genç kız mağdurlar arasında erken yaşta

Çocuk yaşta bu mağdurların %80’i herhangi bir meslek sahibi olmayıp herhangi bir işte de çalışmamaktadır. Çocuk mağdurlara dansçılık, bebek bakıcılığı, seks işçiliği, tezgâhtarlık ve hastabakıcılığı işlerinin vaat edildiği anlaşılmaktadır.

Tamamı fuhuş yapmaya zorlanan bu çocuklar ortalama 3700 dolar borçlandırılmışlar, çoğunlukla Antalya, İstanbul ve Trabzon illerinde çalışmaya zorlanmışlardır.

evlenip boşananlar da vardır. Henüz evlenmemiş gençlerin başka ülkelerde veya şehirlerde çeşitli şekillerde tacirlerle ilişkilerinin olması, hatta onlarla romantik ilişkilere girmeleri dahi söz konusu olabilmektedir.

Fuhuş amacıyla zorla çalıştırılan kişilerin tacirlere pazarlanması aşamasında tacirlerle iletişim kuran, mağdurla taciri bir araya getiren aracı kişiler bulunmaktadır. Bu aracı kişilerin çoğunluğu aileler, akrabalar veya yakın komşulardan oluşmaktadır. Bu tanıdıklar arasında aile bireyleri de olabilmektedir. Örneğin bazı ailelerin çocuklarını belli bir ücret karşılığında tacirlere sattıklarına da şahit olunmaktadır. Buna sadece kız çocukları maruz kalmamakta, başka ülkelerde erkek çocuklar da bu şekilde satışa sunulmaktadır. Erkek çocukların ticaretine ilişkin Türkiye’de henüz sağlıklı veriler bulunmamaktadır.

Çocuk mağdurların biri dışında tamamı tacirlerce memleketlerinde tedarik edilmişlerdir. Bu kişilerin hiçbiri daha önce Türkiye’ye gelmemiştir. Tamamı fuhuş yapmaya zorlanan bu çocuklar ortalama 3700 dolar borçlandırılmışlar, çoğunlukla Antalya, İstanbul ve Trabzon illerinde çalışmaya zorlanmışlardır (Demir ve Finckenauer, 2010).

Çocukların Zorla Çalıştırılması ve İşgücü İstismarı

Türkiye’deki çocuk ticareti mağdurları açısından sınırlı veri kaynaklarından birisi Yargıtay içtihatlarındaki hükümlerdir. Çocuk mağdurlara ilişkin yapılan bir içtihat incelemesinde, Yargıtay’a intikal etmiş davalar arasında çocuk mağdurların durumları gözden geçirilmiştir. Çalışmada ele alınan vakalarda, yerel mahkemelerin, insan ticareti suçunun unsurlarının varlığına rağmen benzer başka suçlardan hükme vardıklarına, Yargıtay’ın ise bu hükümleri bozarak insan ticareti suçuna hükmettikleri dikkat çekmektedir. Örneğin, yaşları 10-14 arasında değişen sekiz çocuğun Mardin’den alınıp İstanbul’a getirildikleri, kâğıt mendil satma/tartıcılık yapma gibi eylemlere zorlandıkları olayda, ilk derece mahkemesinin iş ve çalışma hürriyetini ihlal suçuna hükmetmesini Yargıtay uygun bulmamış, unsurların varlığı gözetilerek insan ticareti suçunun uygulanmasına hükmetmiştir (Akgül ve Sünger, 2014, s.196).

Çalışmada incelenen Yargıtay içtihatlarında daha çok vatandaş çocukların mağduriyetleri göze çarpmaktadır. Dahası vakalarda sadece fuhşa zorlanan kız çocukların değil, aynı zamanda çeşitli işleri yapmaya zorlanan erkek çocukların da varlığı dikkat çekmektedir. Oluşan bu içtihatların birinci derece mahkemelerin sonraki değerlendirmelerine referans teşkil edeceği ve dikkate alınacağı düşünüldüğünde, mağdurların korunması bakımından sevindirici olduğu söylenebilir.

Çocuk işçiliğinin aşırı çeşitlerini konu alan araştırmalarında Değirmencioğlu ve diğerleri (2008), Türkiye’de çok dikkate alınmayan ancak varlığı bilinen bazı çocuk ticareti vakalarının altını çizmektedir. Bazı illerde görülen çocuk pazarlarında, ailelerin belirli sürelerle çocuklarının çalışmak üzere başka yetişkinlere teslim ettikleri, çocuklarını çalışmalarını karşılığı olan ücretleri aylık periyotlarla ebeveynlerin aldığı ve bunun oldukça normal bir süreç olarak algılandığı belirtilmektedir. Yaşadıkları şehirlerde ailelerinden satın alınarak birkaç

aylığına büyük şehirlere götürülerek ağır şartlarda çalışmaya zorlanan çocuklara da ayrı bir parantez açılmaktadır. Göç ettirilen veya metropollerde sokaklarda yaşayan çocuklar zorla çalıştırılmakta, ayakkabı boyacılığı, çöp toplayıcılığı, mendil satıcılığı, yol kavşaklarında dilencilik gibi işlere koşulmaktadır. Çocukların bu şartlarda çalıştırılmasında en büyük pay ailelerdeki aşırı fakirlik ve hane gelirinin çok düşük olmasına bağlanmaktadır. Acıdır ki, aileler çocuklarını bir geçim kaynağı olarak görmektedir (Değirmencioğlu vd., 2008).

Çocuk Gelinler

Çocuk ticaretinin başka türlerine ilişkin farkındalığın yetersiz olması ve pek çok olayda vakanın insan ticareti boyutunun göz ardı edilmesi nedeniyle epey yol alınmasına ihtiyaç vardır. Gözden kaçan en önemli konulardan birisi ebeveynlerin çocuklarının küçük yaşta ve maddi kazanç karşılığı evlendirmesidir. Walk Free adlı uluslararası bir kuruluşun 2014 yılı Aralık ayında yayımladığı Küresel Kölelik Ölçeğine göre, Türkiye'nin Avrupa bölgesinde en yüksek oranda çocuk evliliklerinin yaşandığı, çocuk ya da yetişkinlerin en çok çalışmaya zorlandığı ve cinsel sömürüye tabi tutulduğu ülke olduğu iddia edilmektedir. Çalışmada Türkiye'de modern köle olarak tabir edilebilecek yaklaşık 185.500 kişi olduğu iddia edilmektedir (Hope for Children Organization, 2014). Bu hesaplamada kullanılan istatistiki verilerin bir kısmının Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'nun 2010 yılında yayınladığı Türkiye'de Çocuk Gelinler başlıklı rapordaki sayılardan elde edildiği anlaşılmaktadır. Çocuk gelinlerin sayıları hakkında kamuoyuna yansıyan rakamları sağlıklı bulmayan Türkiye İstatistik Kurumu, resmi evlenme istatistiklerini temel aldığı duyurmuştur (TUİK, 2014). Buna göre, 2012 yılında resmi olarak evlenmiş olan kız çocuklarının (16-17 yaş) sayısı 40.428'dir. Bu rakam içinde yasal olmayan yollarla evlendirilen kızlar yer almamaktadır. Türkiye'de erken evlenmesi kanunen yasak olan bir genç kız, kayıtlara girmeksizin -imam nikâhı ile- evlendirilebilmektedir. Bu evlilikler ise resmi sayılara yansımamaktadır.

Konuya ilişkin daha sağlıklı veriler de bulunmaktadır. Örneğin, yapılan nüfus araştırmalarında resmi ya da gayri resmi olarak yapılan evliliklerde ilk evlenme yaşı dikkate alınmakta, çocuk yaşta evlenme sayıları buna göre belirlenmektedir. Buna göre, 1993 yılında Türkiye'de çocuk yaşta evlenenlerin oranı %42; 1998 yılında %38,95; 2003 yılında %33,95; 2008 yılında ise % 28,25'tir (Yüksel-Kaptanoğlu ve Ergöçmen, 2012). Türkiye Aile Yapısı Araştırması'na göre ise Türkiye'de 2006 yılında ilk evlenme yaşı 18 yaşın altında olanların oranı %20 iken bu oran, bu oran 2011 yılında %18'e düşmüştür (ASPB, 2014, s.120-121). TBMM'de verilen bir soru önergesine verilen resmi cevapta ise, 16-19 yaş arasında 14.207 erkek, 129.130 kız çocuk olmak üzere küçük yaşta evlenen çocuk sayısının toplam 143.337 olduğu belirtilmiştir.

Çocuk yaşta evlilikler ile çocuk ticareti olgusunun ne ölçüde kesiştiği önemli bir tartışma konusudur. Bu nedenle, "her çocuk evliliği aynı zamanda bir çocuk ticareti olayı mıdır?" sorusunu irdelemek yararlı olacaktır.

Bazı illerde görülen çocuk pazarlarında, ailelerin belirli sürelerle çocuklarını çalışmak üzere başka yetişkinlere teslim ettikleri, çocukların çocuklarını karşılığı olan ücretleri aylık periyotlarla ebeveynlerin aldığı ve bunun oldukça normal bir süreç olarak algılandığı belirtilmektedir.

Para karşılığında eş olarak alınan bir çocuk, haklarını arayamayabilir, uğradığı haksızlıklar ve istismar gün yüzüne çıkamayabilir. Şiddet veya tehditle bastırılan çocuk evlilikle bir mal gibi satılmış ve alınmıştır.

Türkiye’de evlenmek için erkek veya kız çocuğun 17 yaşını doldurmuş olması gerekmektedir. 16 yaşını doldurmuş bir çocuğun “olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple” hâkim kararıyla evlenmesi mümkündür. Ancak evli de olsa bu kişi çocuk olarak kalmaya devam etmektedir. Türk Ceza Kanunu’nun 104. Maddesi “cebir, tehdit ve hile olmaksızın, 15 yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikâyet üzerine, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır” demektir. Kanun koyucu 15 yaşın altındakilerle her ne şekilde olursa olsun cinsel ilişkiyi cezalandırmaktadır. Ancak, 16 ve 17 yaşlarındaki çocuklarla cinsel ilişkiye girenler hakkında, şikâyet olmaması durumunda, herhangi bir ceza öngörmemiştir.

Diğer yandan, Anayasa Mahkemesi’nin 27 Mayıs 2015 tarihinde verdiği kararla Türk Ceza Kanunu’nda yer alan ve resmi nikah olmaksızın dinsel törenle evlendirmeyi cezalandıran hükümlerini iptal etmesi maalesef çocuk gelinlerle ilgili endişeleri daha da pekiştirmiştir.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesine göre, evlilik tarafların karşılıklı rızaları ile ve ücretsiz olarak gerçekleştirilmelidir. Bu çerçevede çocuk evliliklerinin birkaç problemlili yönü bulunmaktadır. Örneğin, ebeveynler çocuğu evlenmeye zorlayabilir, kandırabilir veya olanı farklı göstermek suretiyle cesaretlendirebilirler. Çocuğun buna karşı çıkması söz konusu olmayabilir veya çocuk bunu bir sorumluluk ve ödev olarak da görebilir. Çocuk evliliklerinin cinsel sömürü olup olmadığı “evliliğin belirli bir çıkara dayalı olup olmamasına” bağlanmıştır. Yaman’a göre, evlilik karşılığında ebeveyn herhangi bir maddi getiri elde ediyorsa, evlilik cinsel sömürü aracına dönüşmektedir (Yaman, 2013, s.82). Öte yandan hukuken iradesi tam gelişmemiş bir çocuğun, bir yetişkinin cinsel taleplerine aile rolü içinde karşılık vermek durumunda bırakılması başlı başına cinsel sömürü demektir.

Türkiye’de başlık parası olarak adlandırılan uygulama başka bazı toplumlarda geleneksel bir kural olarak uygulanmakta, fakir ailelerin maddi olarak rahatlama aracı olarak da görülmektedir (Aydemir, 2011, s.17). Yapılan bir araştırmaya göre, Türkiye’de başlık parası alınan evliliklerin yarısı çocuk yaşta evliliklerden oluşmaktadır. “Evliliklerinin kuruluşunda, onayları alınmadan aile kararı ile evlendirilen, evliliği birinci derece akrabalarla, başlık parası ödenerek ve sadece dini nikâh ile gerçekleşen ve eşler arasındaki yaş farkının 10 yaş ve üzerinde olduğu evliliklerde, kız çocuklarının 18 yaşından önce evlenme riskleri artmaktadır” (Yüksel-Kaptanoğlu ve Ergöçmen, 2012, s.152-153).

Yaygın bir uygulama olan ve bazı bölgelerde toplumsal bir norm olarak görülen “başlık parası” adetinun istismara çok açık yönleri vardır. Para karşılığında eş olarak alınan bir çocuk, haklarını arayamayabilir, uğradığı haksızlıklar ve istismar gün yüzüne çıkamayabilir. Şiddet veya tehditle bastırılan çocuk evlilikle bir mal gibi satılmış ve alınmıştır.

Çocuğun evlenmesinin başlık parası şartına bağlanmasının yanında, berdel veya kan parası evliliği gibi başka şartlara bağlanmış evliliklere de rastlanmaktadır. Bedel töresi, Türkiye’nin güneydoğusunda çokça görülen kültürel bir evlendirme biçimidir. Berdel, bir ailenin iki çocuğunun bir başka ailenin iki çocuğu ile karşılıklı olarak evlendirilmesidir. Bu iki erkek

kardeşin bir başka ailedeki iki kız kardeş ile evlenmeleri ya da bir ailedeki erkek ve kız çocuğun diğer ailedeki kız ve erkek çocukla evlendirilmesi şeklinde de gerçekleşebilmektedir (Tacoğlu, 2011, s.119-120). Konuya ilişkin bir güncel araştırmada berdel töresinin insan ticaretinin unsurları ile örtüştüğü ortaya konmaktadır (Bolat, 2012).

Özetle, çocuğun evlendirilmesi pek çok açıdan sakıncalıdır. Çocuğun evlendirilmesi karşılığında gelir elde ediliyorsa, evlilik sonrasında oluşan bazı yeni şartlara ve durumlara göre evliliğin sona ermesi söz konusu ise bu durumda çocuğun satıldığı ve bu evliliğin bir çocuk ticareti olayına dönüştüğünü söylemek mümkündür.

Çocuk Askerler

Çocuk ticaretinin Türkiye’de görülen en kötü şekillerinden birisi terör örgütlerine militan olmak üzere kaçırılan, alıkonan veya kandırılan çocuklar konusudur. Bu çocukların büyük kısmı başka bir şehre ya da ülke topraklarına götürülmekte, bir nevi zorunlu göçmen olmaktadır. Diğer taraftan, çeşitli nedenlerle evlerinden başka şehir ya da ülkelere göç etmiş bulunan çocukların bir kısmı da örgütlerin etki alanına girerek kandırılmakta ve örgüte katılabilmektedir.

Uzun yıllardır Türkiye’de faaliyet gösteren terör örgütlerinin yeni eleman kazanmak için genç gruplara yöneldikleri ve bunun için lise yapılanmaları kurdukları bilinmektedir. Küçük yaşta kaçırılan bu çocukların örgüt kamplarına götürüldükleri, burada örgütsel eğitime tabi tutuldukları, zamanla silahlı eğitim aldıkları, sonrasında ise çatışmalara katıldıkları belirtilmektedir (Erdal, 2013, s.62).

Çocuk askerleri konu alan küresel bir rapora (CSUCS, 2008, s.343) göre PKK, 1994 yılından beri yaklaşık 3000 çocuğu silahlı çatışma içine sokmuştur. Örgüte alınan her on çocuktan birisinin kız çocuğu olduğu da raporda vurgulanmaktadır. PKK militan kimlik profiline incelendiği bir araştırmaya göre, militanların %38’i çocuk yaşta örgüte katılmıştır. Katılım yaşı 10 yaşına kadar düşmektedir (UTSAM, 2012, s.19).

Önceki yıllarda basına da yansıyan bazı olaylarda, terör örgütü adına çocukları sahiplenen bazı kişilerin çocukları uyuşturucu bağımlısı haline getirdikten sonra zorla uyuşturucu satışına yönlendirdikleri, sokak olaylarından polise taş, molotof ve el yapımı bomba atmaya zorlandıkları iddia edilmiştir. Bu kişiler çocuk ticareti yapmak suçundan da yargılanmışlardır (Sabah, 12 Ağustos 2012).

PKK terör örgütünün çocukları nasıl kullandığına dair örgütün kendi kaynaklarında yer alan bilgilerden derlenen bir araştırmada, silahlı çatışmalarda ölen örgüt üyelerinin yaşları incelenmiştir. Buna göre, 2001-2012 yılları arasında silahlı çatışmalarda ölen örgüt üyeleri arasında çocuk yaşta olanların oranı ortalama %23’tür. Neredeyse her dört örgüt elemanından birisi çocuk yaşta hayatını kaybetmiştir (Erdal, 2013, s.64).

Çocuğun evlendirilmesi karşılığında gelir elde ediliyorsa, evlilik sonrasında oluşan bazı yeni şartlara ve durumlara göre evliliğin sona ermesi söz konusu ise bu durumda çocuğun satıldığı ve bu evliliğin bir çocuk ticareti olayına dönüştüğünü söylemek mümkündür.

Suriye’de yaşanan çatışmalar sürecinde bazı bölgelerde hakimiyet oluşturmaya çalışan IŞİD gibi terör örgütlerinin de Türkiye’den ve başka ülkelerden savaşı devşirmek için yoğun çabalar içinde olduğu bilinmektedir.

Suriye’de yaşanan çatışmalar sürecinde bazı bölgelerde hakimiyet oluşturmaya çalışan IŞİD gibi terör örgütlerinin de Türkiye’den ve başka ülkelerden savaşı devşirmek için yoğun çabalar içinde olduğu bilinmektedir. Bu kapsamda erkek çocukların savaşı, kız çocuklarının ise cariye/ köle olarak kullanılmaya çalışıldığı bilinmektedir. Erkek çocuklara silahlı eğitim verildiğine ilişkin kayıtlar örgüt tarafından yayınlanmaktadır. IŞİD’in Irak’ta ve Suriye’de bazı bölgelerde gayrimüslim toplulukların kadın ve kız çocuklarını belli ücretler karşılığında köle olarak üyelerine sattığı da basına yansımıştır (Blake, 2014; Sharkov, 2014; Abihabib, 2014).

Buzdağının Görünmeyen Yüzü ve Olası Riskler

Çocuklar için göç büyük ölçekte ailelerinin tercihlerinin bir sonucudur. Nadiren bir çocuğun kendi rızasıyla göç ettiğine rastlanmaktadır. Bu durumlarda da çocuğun kandırıldığı veya aldatıldığı vakalar sıklıkla görülmektedir. Göçmen çocuk savunmasız olduğu için ticaret mağduru olabildiği gibi, mağduriyet sonucunda da göç etmek durumunda kalabilmektedir. Bu nedenle göç ve mağduriyet, neden-sonuç zinciri içinde bazen başta bazen de sonda gelmektedir. Ailesi tarafından başlık parasıyla bir başkasına zorla evlendirilen bir çocuk gelin, başka bir şehre gitmek durumunda, diğer bir deyişle göçmen olmak zorunda kalmaktadır. İyi bir iş bulmak ve para kazanmak için başka bir ülkeye göç eden genç bir göçmen kız çocuğu, burada kandırılarak fuhuş pazarına sürülmekte ve mağdur edilebilmektedir. Bu nedenle hem göçmen, hem de çocuk olmak; kırılabilirlik ve savunmasızlık riskini arttırmaktadır.

Göçmen çocukların veya çocuk göçmenlerin, satılmak, istismar edilmek, pazarlanmak, çalışmaya zorlanmak gibi yollarla mağdur edilebilecekleri, ihmal edilen, gözlemlenmeyen, farkında olunmayan pek çok riskli alan bulunmaktadır. Bunlar aşağıdaki gibi listelenebilir:

- Ev hizmetlerinde çalışan yabancı çocuklar
- Eğlence sektöründe çalışan yabancı çocuklar
- Refakatsiz göçmen çocuklar
- Düzensiz göçmen çocuklar
- Sokakta yaşayan/çalışan göçmen çocuklar
- Kitlesele zorunlu göçle ülkeye gelen geçici koruma altındaki çocuklar
- Sığınma başvurusunda bulunmuş ailelerin çocukları
- Okula gitmeyen/bağlılığı az olan göçmen çocuklar
- Alıkonan/kaçırılan çocuklar
- Çalışmaya zorlanan çocuklar
- Değişik geleneklerle evlenmeye zorlanan çocuklar
- Ailesinden ayrı yaşayan göçmen çocuklar
- İnternet üzerinden pazarlama ve çocuk pornografisi

Yukarıda sayılan risk grupları gözden geçirildiğinde, birçok alanda göçmen çocukların büyük riskler altında olduğu görülecektir. Dahası, bu şartlardaki çocukların çeşitli yol ve

yöntemlerle mağduriyetler yaşayabilecekleri, bunlar arasında çocuk ticaretine sürüklenme gibi bir tehlike ve tehdidin de ihtimali üzerinde mutlaka titizlikle durulması gereken bir konudur.

Diğer yandan, çocuk ticaretinin bilinen türleri ile mücadele konusunda belirgin eksiklikler bulunmaktadır. Örneğin, fuhuş maksadıyla yapılan insan ticareti ile ilgili çalışmalarda daha çok zorla fuhuş yaptırılan yabancı kadınlar konu edilmektedir. Türk kadınların, çocukların veya erkeklerin bu suça ne kadar maruz kaldıkları ile ilgili maalesef elle tutulur bir çalışma olmadığı gibi genel olarak devlet kurumlarında buna ilişkin sağlıklı veriler tutulmamaktadır. Türk vatandaşlarının da bu suça maruz kalmış olma ihtimalleri tecrübeler ışığında kuvvetle muhtemel görülmektedir. Nitekim yargı kararlarında buna ilişkin ipuçları bulunmaktadır. Türkiye’de bu alanın ihmal edilmiş olduğu açıktır. Güneydoğu’ndan kaçırılarak zorla kapkaç, hırsızlık veya dilendiricilik yaptırılan çocuklar kamuoyunu meşgul eden konulardan birisi olmuştur. Çocukların çoğunun sokakta olduğu, zorla çalıştırıldığı ile ilgili haberler de sık sık gündeme gelmektedir. Bu çocukların bir kısmı devlet tarafından koruma altına alınmakta, bir kısmı ise ailelerine teslim edilmektedir. Ancak, bu tespitlere rağmen, çocukların bu şekilde çalıştırılması insan ticareti suçu kapsamında değerlendirilmemiştir.

Çocukların istismar edilebilecekleri alanlardan birisi de organ ticaretidir. Organ ticaretinin bazı durumlarda gönüllü, bazı durumlarda zorla olduğu; bazı durumlarda kaçırılan kişilerin tamamen istem dışı organ ticaretine maruz kaldığı bilinmektedir. Bu kişilerin organlarını gönüllü olarak satmaları, organları alıp başkalarına pazarlayan kişilerin yaptığı işi haklı kılmadığı gibi onları yasal olarak sorumlu kılmaktadır. Organ ticaretinin Türkiye’de ne boyutta bir sorun olduğu konusu ise meçhuldür.

Çocuk gelinler konusu Türkiye’de sosyolojik bir araştırma konusu olmaktan öteye gidememiştir. Hukukun açıkça suç saydığı durumlarda bile belli yörelerde bu geleneklerin hız kesmeden devam ettiği, resmi olmayan evliliklerle, çocuk gelinlerin ikinci, üçüncü eş olarak yaşça büyük kişilerce evlendirildiği görülmektedir. Dahası bu kızlar genellikle adına başlık parası denen bir gelenekle maddi bir menfaat karşılığında ailelerinden alınmaktadır. Sosyolojinin araştırdığı, hukukun yasakladığı ancak toplumun meşru gördüğü bu adetin önüne geçme konusunda daha ciddi ve acil önlemlere ihtiyaç olduğu da ortadadır.

Türk kadınların, çocukların veya erkeklerin bu suça ne kadar maruz kaldıkları ile ilgili maalesef elle tutulur bir çalışma olmadığı gibi genel olarak devlet kurumlarında buna ilişkin sağlıklı veriler tutulmamaktadır.

HELP

Göçmen Çocuk Ticareti ile Mücadele

6

Göçmen çocuk ticaretiyle mücadele güvenlikleştirme bakış açısı ile göçü kısıtlama ve sınır güvenliğini arttırma temaları etrafına örülmemelidir. Göçmen çocukların sömürsünün ve istismarının önüne geçmenin yolu çocukları merkeze alan bir yaklaşım geliştirmektir.

Çocuk ticareti ile etkili mücadele için, yasal çerçevenin uluslararası standartlara uygun biçimde geliştirilmesi gerekmektedir. Türkiye Palermo Protokolü ve BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve ilgili protokollerini imzalayıp onaylamıştır. Nisan 2014’te yürürlüğe giren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ile de yasal çerçeve genel itibariyle uluslararası standartlara uygun hale getirilmiştir. Ancak, bu çerçevenin işleyebilmesi için, yasanın nasıl uygulanacağını anlatan yönetmeliklerin yapılması önemlidir. Yasaların uygulanmasında insan hakları odağını yakalamak önemlidir. Bunun için kurumsal kapasitenin arttırılması gereği açıktır.

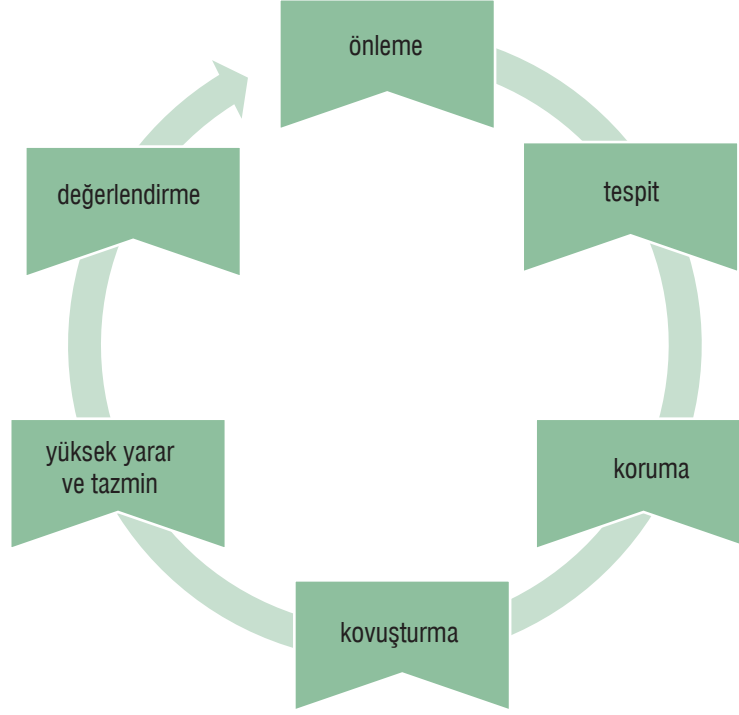
Göçmen çocuk ticaretiyle mücadele ‘güvenleştirme’ (securitization) bakış açısı ile göçü kısıtlama ve sınır güvenliğini arttırma temaları etrafına örülmemelidir. Bu yaklaşım güvenlik ve sınır yönetimini ön plana alarak, göçmenleri, çocukları ve insan haklarını odağın dışına itmektedir.

Göçmen çocukların sömürsünün ve istismarının önüne geçmenin yolu çocukları merkeze alan bir yaklaşım geliştirmektir. Göçmen çocukların güvenliğini, büyüme ve gelişme haklarını güvenceye alacak, beşeri odaklı bir ele alış ancak insan hakları temelli bir yaklaşım ile mümkündür.

Çocuk ticareti ile mücadeleye insan hakları temelli yaklaşım, hem çocukların ihtiyaçlarını hem de yasaların düzenlenmesini ve uygulamasını bir arada ele alır. Birleşmiş Milletler insan ticareti ile mücadele özel raportörünün (Ezeilo, 2009; 2014) de vurguladığı gibi, bu yaklaşım temel insan haklarını koruyan ve sağlayan, uluslararası insan hakları hukukuna dayalı, insan hakları ihlallerine bütüncül bir yaklaşım getiren, önleme ve korumanın ana eksen olduğu bir modeldir. Bu yaklaşım önleme, tespit, koruma, kovuşturma, çocuğun yüksek yararının tespiti, uygulanmasını, tazmini ve değerlendirmeyi içermelidir.

Bugün birçok ülkede ucuz ve kayıt dışı emeğe ve seks sektörüne olan talebin insan ticareti açısından küresel bazda bir neden teşkil ettiği kabul edilmektedir.

Çocuk Ticareti İle Mücadeleye İnsan Hakları Temelli Yaklaşımın Temel Basamakları

Önleme

Önleme üzerinde dikkatlice durulması gereken bir unsurdur. İnsan ticaretine, hele de çocuklukta, yani karakterin oluştuğu geliştiği, fiziksel gelişmenin devam ettiği dönemde maruz kalmanın, erişkinlere kıyasla çok daha yıkıcı ve uzun dönemli psikolojik ve fiziksel etkileri olduğunu düşündüğümüzde önleme stratejilerinin gerekliliği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. İlgili literatür özellikle çocuklar söz konusu olduğu zaman mağdurların kırılganlıklarına ve kaynak ülkelerdeki kötü sosyo-ekonomik koşullara insan ticaretinin nedeni olarak vurgu yapmaktadır. Ancak, bu yaklaşım, nedenlerin sadece bir kısmının üzerinde durmamıza ve insan ticaretinin esasen vukuu bulunduğu hedef ülkelerdeki nedenleri gözden kaçırmamıza sebep olmaktadır.

Bugün birçok ülkede ucuz ve kayıt dışı emeğe ve seks sektörüne olan talebin insan ticareti açısından küresel bazda bir neden teşkil ettiği kabul edilmektedir (Ayata ve diğ. 2008; Dessy, Mbiekop ve Pallage, 2005; Hughes, 2004).

Türkiye’de insan ticaretine olan talebi inceleyen bir çalışmada (Ayata ve diğ. 2008), ülkede insan ticaretine üç boyutuna da (seks, emek, organ ticareti) talebin olduğu; farklı insan ticareti türleri farklı ilişki ağları üzerinden gerçekleşse de bu alanların birbiriyle çakışabildiği, (örneğin ev hizmetlerinde zorla çalıştırılan bir göçmenin daha sonra seks sektöründe insan

ticaretine maruz kalabildiği); insan ticareti suçunun örgütlü olduğu, yani arzı ve talebi bir araya getiren araçlar olduğu tespit edilmiştir.

Önleme, (1) talebin önlenmesi, (2) arzın önlenmesi ve (3) aracılığın önlenmesi şeklinde üç koldan ilerlemesi gereken bir stratejiler bütünü olmalıdır.

Talebin Önlenmesi

Özellikle göçmen çocuklara yönelik emek boyutunda insan ticaretine talebin önlenmesi, genel olarak çocuk işçiliğinin zararlarına ilişkin bilinç yükseltilmesi ve kayıt dışı çalışmanın önlenmesi ile sağlanabilir.

Organ ticareti boyutunda, göçmen çocukların mağdur edilip edilmediğine dair bir resmi veri bulunmamakla birlikte, koruyucu ve önleyici önlemler almak açısından genel olarak organ ve doku bağışı teşvik edilip bu konudaki hayati talebe arz sağlanmasına yönelik bilinçlendirme kampanyaları yapılırken eşzamanlı olarak sıkı denetim mekanizmaları uygulanmalıdır. Bu konuda çalışan hastane klinikler ve meslek odaları ile sıkı işbirliği yapılmalıdır.

Çocukların seks sektöründe insan ticaretine maruz kalmalarının önlenmesi için ise çeşitli tartışmalar bulunmaktadır. Seks sektörünün düzenlenmesi ve kontrol edilmesi gibi, Türkiye’de de uygulanan legalizasyon modelinde denetim ile ne kadar çözüm üretilebildiği literatürde tartışmalıdır (Farley, 2005; Farley ve Seo, 2006; Gajic-Veljanovski ve Stewart, 2007; Samarasinghe, 2008; Weitzer, 2004; Wijers, 1998). İsveç gibi ülkelerde müşteriye cezalandırma modeli de uygulanmaktadır (Englund ve diğ., 2008). Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ve ataerkil normlara dayanması, bedeni metalaştırması ve neden olduğu uzun dönemli fiziksel ve psikolojik zararları nedeniyle seks sektörünün ortadan kaldırılması seçeneği ciddi bir biçimde değerlendirilmelidir.

Çocukların cinsel olarak sömürüldüğü insan ticareti türlerinden birisi de çocuk yaşta evliliklerdir. Bu evlilikler genelde kız çocuklarının kendilerinden daha büyük yaştaki erkekler ile evlendirilmesi şeklinde olmaktadır. Kimi zaman gelenekler ile meşrulaştırılabilen bu evlilikler esasen toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yaratan ve çocukların değersiz kabul edildiği toplumsal normlar ile doğrudan ilişkilidir. Bu evlilikler, yasalar ile kati bir biçimde yasaklanmalıdır. Caydırıcılık açısından, çocuklarını ‘başlık parası’ ya da başka menfaat karşılığında ya da her ne sebeple olursa olsun evlendiren ebeveyn ve velilere ve çocuk yaştaki kişi ile evlenen yetişkinlere yaptırım uygulanmalıdır.

Arzın Önlenmesi

İnsan hakları temelli yaklaşımda esas, sadece mağdurların haklarının korunması değil, göçmen çocukların kendilerini insan ticaretine karşı koruyabilmeleri için güçlenmelerinin sağlanması olmalıdır. Bu da, BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin de ruhuna uygun olarak,

Caydırıcılık açısından, çocuklarını ‘başlık parası’ ya da başka menfaat karşılığında ya da her ne sebeple olursa olsun evlendiren ebeveyn ve velilere ve çocuk yaştaki kişi ile evlenen yetişkinlere yaptırım uygulanmalıdır.

İşgücü piyasasında göçmenlerin haklarının genel olarak bilinir hale gelmesi, işyeri denetimlerinin artırılması, genel olarak işgücü piyasasında kayıtdışılığın önünün alınması, çocuk işçiliğinin zararlarına dair bilgi ve bilinç yükseltilmesi, çocukların emek sömürsünde insan ticaretine maruz kalmalarını engellemektedir.

- Göçmen çocukların tamamına çocuk hakların sağlanması,
- Tüm çocukların bedensel gelişme ve üreme ve cinsel haklar ile ilgili olarak gelişim düzeylerine uygun olarak okul müfredatı içinde bilgilendirilerek bilinçlendirilmeleri,
- Göçmen çocukların eğitim sistemine katılabilmeleri,
- Göçmen çocukların dil öğrenmelerini sağlayan mekanizmaların kurulması,
- Göçmen çocukların sağlık sisteminden faydalanabilmeleri,
- Göçmen çocuklara yaşam becerileri eğitimlerinin verilmesi, çevrelerine olan uyum ve güvenliklerin artırılması,
- Toplumsal cinsiyet eşitliğini anlatan kamuoyu kampanyalarının yapılması,
- Çocuk haklarını ve bu haklara nasıl ulaşılabileceğini anlatan kamuoyu kampanyalarının yapılması,
- Bu kampanyaların hem yerel hem göçmen topluluklara ulaşımının sağlanması,
- Yoksulluk ve yoksunluğun gerek vatandaş gerekse göçmen çocuklar üzerindeki etkilerini azaltacak sosyal politikaların üretilmesi ile sağlanabilir.

Unutulmamalıdır ki, vatandaş ya da göçmen çocuklar ne kadar güçsüz ve bilgisiz olurlarsa, insan tacirleri tarafından o kadar çok sömürülebilirler.

Çocuk Ticaretinde Aracılığın Önlenmesi

Çocuk ticaretine yönelik arz ve talep genellikle örgütlü aracılar ile birbirine bağlanmaktadır. Aracılığın önlenmesi, insan ticaretinin suç olarak kabul edilmesi ve etkin ve etkili kovuşturma ve caydırıcı ceza mekanizmaları ile mümkündür. Türk Ceza Kanunu'nun 80. maddesi ile bu suç düzenlenmiştir. İnsan ticaretine ilişkin suçlarda mağdurların çocuk olması durumda cezai yaptırım artması da bir seçenektir.

Yanı sıra, işgücü piyasasında göçmenlerin haklarının genel olarak bilinir hale gelmesi, işyeri denetimlerinin artırılması, genel olarak işgücü piyasasında kayıtdışılığın önünün alınması, çocuk işçiliğinin zararlarına dair bilgi ve bilinç yükseltilmesi, çocukların emek sömürsünde insan ticaretine maruz kalmalarını engellemektedir.

Tespit

Çocuk ticareti önleme stratejilerinin yanında tespit çalışmaları da gerekmektedir. Tespit genelde mağdurların tespiti olarak düşünülse de suçluların ve faydalanıcıların tespitini de içermelidir (Dottridge, 2008).

Faydalananların Tespiti

Ancak insan ticaretine maruz kalan çocuklardan faydalananların tespiti ile talebin çeşitli boyutları anlaşılabilir ve etkin talep önleme stratejileri geliştirilebilir. Unutulmamalıdır ki, faydalanıcıların ödedikleri ücret sayesinde insan tacirleri çocukları satabilmektedir.

Suç Örgütlerinin Tespiti

Alandaki suç örgütlenin tespitinin birkaç boyutta yapılması mümkündür. Bunlar, çocuk ticaretinin başladığı ilk hareket bölgesindeki ilişkilerin tespiti, çocukların mekanizmaya girmelerine neden olan kişi ve ilişkilerin anlaşılması (bu kişilerin aynı bölgede başka çocukları ya da yetişkinleri de kandırma durumlarının incelenmesi), sınır geçişlerindeki örgütlenmelerin tespiti (göçmen kaçakçılığı boyutundaki ilişki ağlarının anlaşılması), çocukların sömürülmesindeki ağların ve bireylerin tespitidir.

Mağdurların Tespiti

Hali hazırda Türkiye’de mağdurların tespiti, 157 hattına gelen ihbarlar ya da organize suç soruşturmaları neticesinde ya da olağan asayiş uygulamaları içinde olmaktadır. İhbarlar dışında mağdurların tespiti, genelde kaçak konumda çalışan, düzensiz göçmen ya da suçla karışmış olarak tespit edilen (örneğin fuhuş gibi) göçmenlerin çocuk olup olmadığının anlaşılması üzerinden yapılmaktadır. Bu durumda risk altındaki çocuklar tespit edilememekte, genelde ağır insan ticaretine maruz kalanlar bulunabilmektedir. Mağdur tespitinin artırılması açısından, göçmen çocuklara yönelik kendi dillerinde danışma imkânı sağlanması gerekmektedir.

Koruma

BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, imzacı devletlere sadece kendi vatandaşları olan çocukların değil, egemenlik sınırları içerisindeki tüm çocukların haklarının tanınması ve sağlanması konusunda yükümlülük getirmektedir. Bu bağlamda göçmen çocukların korunması yasal bir zorunluluktur.

Hali hazırdaki işleyişte insan ticareti mağduru olsun olmasın, ağır ihmal ve istismara maruz kalan ya da kendisini koruyacak bir veliden yoksun olan çocuklar koruma altına alınabilir. İnsan ticaretine maruz kalan çocukların hemen hepsinin ailesinden ayrı oldukları düşünüldüğünde, bu çocuklara gereken korumanın sağlanabileceği yasal çerçeve, dünyada ve Türkiye’de “refakatsiz küçükler” adı altındaki düzenlemelerdir.

2011 yılında Avrupa Konsülü (European Council)ⁱⁱⁱ ‘Refakatsiz çocuk/küçük’ terimi, şu şekilde tanımlanmıştır: *“Beraberinde kanunla ya da gelenekle sorumluluk almış bir yetişkin olmaksızın Üye Devletlerin topraklarına gelen veya böyle bir kişinin etkin şekilde bakımından yoksun olan veya üye ülkelerin topraklarına geldikten sonra refakatsiz olarak terk edilen 18 yaşın altındaki üçüncü ülke vatandaşı veya vatansız kişi.”*

Tanımda görülebileceği gibi, bu tanım hem sorumlu yetişkinlerin korumasından yoksun kaldığı için insan ticareti uğram riski olan göçmen çocukları hem de mağdur olan çocukları

iii Council Directive 2001/55/EC Madde 2(f) <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001L0055:EN:NOT>

İnsan ticaretine maruz kalan çocukların hemen hepsinin ailesinden ayrı oldukları düşünüldüğünde, bu çocuklara gereken korumanın sağlanabileceği yasal çerçeve, dünyada ve Türkiye’de “refakatsiz küçükler” adı altındaki düzenlemelerdir.

Refakatsiz göçmen çocukların kaldıkları yurt ve merkezlerde bu çocuklara yönelik bakım planına ek olarak, yaşadıkları travmaya dönük özel tedavi ve rehabilitasyon programları geliştirilmelidir.

içerebilecek nitelikte; dolayısıyla çok ticaretiyle mücadelede hem önleme hem koruma çalışmalarına zemin hazırlayabilecek bir tanımdır.

Türkiye’de gidererek daha sık karşılaştığı refakatsiz göçmen çocukları, YUKK çerçevesinde korunma hakkı olan bir grup olarak aşağıdaki gibi tanımlamıştır:

MADDE 66 –

- (1) Uluslararası koruma başvurusunda bulunan refakatsiz çocuklar hakkında aşağıdaki hükümler uygulanır:
  - a) Refakatsiz çocuklarla ilgili tüm işlemlerde çocuğun yüksek yararının gözetilmesi esastır. Başvuru alındığı andan itibaren, haklarında 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu hükümleri uygulanır.
  - b) Refakatsiz çocuğun görüşü dikkate alınarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından, uygun konaklama yerlerine veya yetişkin akrabalarının veya koruyucu bir ailenin yanına yerleştirilir.
  - c) On altı yaşını doldurmuş olanlar, uygun koşullar sağlandığında kabul ve barınma merkezlerinde de barındırılabilir.
  - ç) Mümkün olduğu ölçüde, çocukların yararı, yaşları ve olgunluk düzeyleri dikkate alınarak, kardeşler bir arada bulundurulur. Zorunlu olmadığı sürece konaklama yerlerinde değişiklik yapılmaz.

Türkiye’de tek başına olan göçmen çocuklarla ilgili bir çalışmanın (Karataş ve diğ., 2014) da ortaya koyduğu üzere, refakatsiz göçmen çocuklara yönelik koruma bakım, eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerini yürütmek Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı birimleri sorumluluğundadır. Çocuklar gerek Çocuk Hizmetleri Daire Başkanlığına bağlı çocuk ve gençlik merkezlerinde, gerekse Bakım Hizmetleri Daire Başkanlığına bağlı sevgi evlerinde bakım hizmeti alabilirler. Kolluk birimlerinde yapılan ilk görüşmede yaşları tespit edilen çocuklar daha sonra Çocuk ve Gençlik Merkezleri ya da yetiştirme yurtlarına yerleştirilir. “Çocuklar, Çocuk Koruma Kanunu çerçevesinde, acil onayla kuruluşa yerleştirilirler. Daha sonra mahkemenen bakım tedbiri kararı çıkartılır. Refakatsiz göçmen çocukların kaldıkları yurt ve merkezlerde bu çocuklara yönelik bakım planına ek olarak, yaşadıkları travmaya dönük özel tedavi ve rehabilitasyon programları geliştirilmelidir (Karataş ve diğ., 2014).

Daha etkin bir korumanın sağlanması için, kurumda güvenli barınmanın yanında, insan ticaretin farklı boyutlarının çocuklar üzerindeki ağır depresyon, post travmatik stres bozuklukları gibi psikolojik (Beyrer ve Stachowiak, 2003; Hossain ve diğ. 2009) etkileri ve süregelen ağrılar, hafıza kayıpları, yaralar, üreme sağlığı sorunları, cinsel yolla bulaşan hastalıklar (ILO 2009; IOM 2009) gibi fiziksel etkileri göz önünde bulundurularak etkin sağlık hizmeti sağlanmalıdır. Refakatsiz göçmen “kız ve erkek çocuklarının öncelikli ihtiyacı psiko-sosyal destek almaktır. Bu desteği sağlayabilmek için refakatsiz göçmen çocukların kaldıkları yurt ve merkezlerde çalışanların iletişim bilgileri ve becerileri güçlendirilmelidir. Bu tür kurumlarda dezavantajlı çocuklarla çalışmaya uygun profesyonel elemanlarının atanmasına dikkat edilmelidir” (ASP, 2014, s.56).

Ayrıca, “Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma Vakfı, Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, Belediyeler, Kızılay ve özel kurum ve kuruluşlar ile STK’lar tarafından gıda, yakacak, nakit para, yiyecek ve giyecek gibi nakdi ve aynı yardımlar ihtiyaç sahibi mülteci/sığınmacılara da aynı Türk vatandaşlarına olduğu şekilde dağıtılmaktadır. Valilikler kanalıyla (SYDV) sağlanan yardımlar, İllerin imkanları ölçüsünde şekillenmektedir”^{iv}.

Türkiye’de göçmen ailelerin sayısı yeni gelen göç dalgaları ile giderek artmaktadır. Yetişkin göçmen işgücü arzının yasal bir biçimde işgücü piyasalarına eklemlenmesi, kaçak çalışmanın önünü almak, göçmenlerin çalışarak düzgün bir yaşam standardını yakalamalarını sağlamak ve böylelikle göçmen çocukların refahının sağlanması açısından gereklidir. Çalışmanın düzenlenemediği durumlarda uluslararası koruma ya da geçici koruma altındaki çocuklu bireylere yaşamsal destek sunulması, göçmen çocukların haklarının sağlanması açısından gereklidir.

Kovuşturma

Etkili kovuşturma, suçun tespiti ve yakalanması ve cezalandırılması açısından çocuk ticareti ile mücadelenin önemli bir parçasıdır. Suçun sınıraşan niteliği sıklıkla kovuşturmada da uluslararası işbirliğini gündeme getirmektedir. Etkin ve etkili kovuşturma, suç örgütlerinin çökertilmesi, çocuk ticareti araçlarının bertaraf edilmesi için ve genel bir caydırıcı etki yaratması bakımından gereklidir.

Dikkat edilmesi gereken bir husus, kovuşturmada, suçun ispatlanması açısından mağdurların ifadelerinin gerekliliğidir. Hukuken gerekli olan bu ifadelerin alınması çocukların tekrar travmatize olmaları riski taşımaktadır. Mağdurların, iyi ifade verebilmeleri için öncelikle kendilerini toparlamaları, kendilerini güvende hissetmeleri gerekmektedir. Çoğu zaman tehdit ya da çeşitli psikolojik ve fiziksel şiddete maruz kalan mağdurlar, korku ve güvensizlik içindedirler. Bu koşullar altında hem yetişkinlerin hem de çocukların ifade vermeleri güçtür. Ötesinde, çocukların durumlarının tespiti ve koruma altına alınmaları için gerekli prosedürler esnasında genellikle çocukların yakın dönem yaşantılarına ait bilgiler toplanmaktadır. İfadenin, çocukların güvenliği sağlandıktan, acil tıbbi müdahaleler yapıldıktan ve durumları hakkında anlayabilecekleri şekilde bilgiler verildikten sonra, dillerini ve kültürlerini bilen psikolog ve sosyal çalışmacılar tarafından, çocukların kendilerini hazır hissettikleri zamanda, bir defaya mahsus olarak alınması, travmayı en aza indirmek, doğru ve güvenilir bilgi alabilmek açısından gereklidir.

Tazmin ve Yüksek Yararın Tespiti ve Uygulanması

İnsan ticareti mağdurlarına, özellikle emek sömürsünde kaybettikleri ya da almadıkları ücretlerinin tazmini bir insan hakları gerekliliği olarak 2005 yılından beri gündemdedir (Rabe ve Tenis, 2013). Tazmin için, ulusal hukuki mekanizmaların düzenlenmesi gerekmektedir. Tazmin için kaynak yaratmada, kamu kaynakları ve tacirlerin insan ticareti suçundan elde

iv www.egm.gov.tr/Sayfalar/iltica-goc-islemleri.aspx

Yetişkin göçmen işgücü arzının yasal bir biçimde işgücü piyasalarına eklemlenmesi, kaçak çalışmanın önünü almak, göçmenlerin çalışarak düzgün bir yaşam standardını yakalamalarını sağlamak ve böylelikle göçmen çocukların refahının sağlanması açısından gereklidir.

Çocuklara etkili pisko-sosyal destek sağlanabilmesi için, çeşitli çocuk ticareti türlerine maruz kalan çocuklar hakkında psikolojik araştırmalar yapılmalı, güvenli barınma sürecinde psikolojik desteğin nasıl verilebileceğine ilişkin bilimsel veri oluşturulmalıdır.

ettikleri gelirlere el konması alternatifleri vardır. Ancak organ ve doku ticaretine maruz kalanlar ve hayatta olan mağdurların tazmininin nasıl olabileceği de tartışılmalıdır. Tazmin konusunda tartışılması gereken önemli boyut da, sadece emeğin karşılığının değil, uğranılan insan hakları ihlallerinin de tazmini olmalıdır.

Tazmin gereklidir ancak özellikle çocuklar söz konusu olduğunda tek başına yeterli değildir. Tespit edilen çocukların koruma altına alınmasına, yaşama ve gelişme başta olmak üzere diğer çocuk haklarının sağlanmasına, sağaltıma ve yeniden yaşam kurma planına ihtiyaç vardır. Ailesini tespiti, uygun koşullarda ailesine kavuşması yine hakları dahilindedir. Yüksek yarar, BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme gereği hem hukuki hem de uygulamada kullanılan bir kavramdır. Sağaltım ve yeni yaşam planı oluşturulmasında çocuğun bilgilendirilmiş onayı olmalı ve olası seçeneklerden ona en yüksek yarar sağlayacak olanı seçilmelidir. Türkiye’de bu seçeneklerin oluşturulması ve tespitinde hem sosyal hizmetler hem de yasal prosedürler henüz oluşturulmuş değildir.

Değerlendirme

Çocuk ticaretiyle mücadele programları ve uygulamalar yöntem, başarı ve hukuksal çerçeve açılarından düzenli olarak değerlendirilmelidir. İyi örnekler tespit edilip çoğaltılmalı, arzu edilen başarın elde edilemediği uygulamalar revize edilmelidir. Bu da kamu ve bilim dünyası arasında sıkı bir işbirliği gerektirmektedir.

Yanı sıra, şiddet, göçmenler, çocuklar hakkında toplumsal algıları ortaya çıkartacak araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Göçmen çocuklar, bu çocuklara sunulan sosyal hizmetler ile ilgili düzenli istatistikler tutulması uygulamaların değerlendirilebilmesi için gereklidir.

Çocukların ailelerinin bulunması ve ailelerine kavuşturulması için yapılan çalışmalar geliştirilmeli, bu çalışmalar vaka bazında değerlendirilerek sistemin daha iyiye evrilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.

Çocuklara etkili pisko-sosyal destek sağlanabilmesi için, çeşitli çocuk ticareti çeşitlerine maruz kalan çocuklar hakkında psikolojik araştırmalar yapılmalı, güvenli barınma sürecinde psikolojik desteğin nasıl verilebileceğine ilişkin bilimsel veri oluşturulmalıdır. Göçmen çocuklara yönelik sistemde, çocuklar vaka bazında psikologlar, çocuk gelişimciler ve sosyal çalışmacılardan oluşan bir ekip tarafından değerlendirilmelidir.

Çocuk ticareti ile mücadelenin her aşamasında çocuklarla bizzat hizmet sağlayan ya da onlarla yüz yüze iş yapan personel ve kuruluşlar araştırmalar ile değerlendirmelidir.

Medyada göçmenlere yönelik kullanılan dil incelenmeli, ayrımcılık içermemesi için teşvik edilmelidir.

Çocuk ticareti ile mücadelede önerilen bu altı temel basamak kurgulanırken aşağıdaki prensiplere dikkat edilmelidir:

- Çocuk ticareti, ağır insan hakları ihlali suçu olarak nitelenmelidir.
- Çocuk ticareti, toplumsal cinsiyet eşitsizliği yüzünden ortaya çıkan bir suç olarak anlaşılmalıdır.
- Çocukların zor ve riskli koşullarda göç etmelerine neden olan koşulların iyileştirilmesi hedeflenmelidir.
- Çocuk koruma sistemler geliştirilmeli.
- Göçmen ailelerin ekonomik durumları iyileştirilmelidir.
- Toplumsal cinsiyet eşitliği sağlanmalıdır.
- Kurumsal yapı güçlendirilmelidir.
- Personel yapısı güçlendirilmelidir.
- Yerel topluluklar ve sivil toplum ile işbirliği yapılmalıdır.
- Çocukların katılımları sağlanmalıdır.
- Göçmen çocukların hakları ve çocuk ticaretinin ne demek olduğu konusunda medyada bilgilendirme kampanyaları yapılmalıdır.
- Toplumsal cinsiyet eşitliği, genel olarak üreme sağlığı ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve pedofili hakkında duyarlık yaratacak medya kampanyalarına ihtiyaç vardır.
- Çocukların değerli olduğu konusunda kampanyalar yapılmalıdır.
- Daha fazla göçmenin bulunduğu ya da sınır illeri gibi daha riskli yerlerde çocukları güçlendirecek çalışmalar yapılmalıdır.

Sonuç ve Öneriler

İnsan ticaretinin göçmen çocuklar bakımından oluşturduğu risk büyüktür. Bu riski minimize etmek için devletlere önemli sorumluluklar düşmektedir. Çocuğun yüksek yararını önceleyen, göçmen çocukların özellikle ailesinden ayrı olan çocukların istismarına duyarlı bir sistem geliştirilmelidir.

Çocuk ticaretinin, özellikle ailesinden uzakta olan göçmen çocukların ticaretinin önlenmesi küresel veya yerel ölçekte hem devletlerin hem de toplumların üzerindeki büyük bir sorumluluk ve görevdir.

Devletlerin Sorumlulukları

Çocukların farklı menfaatler karşılığında satılmasının önüne geçmek (önleme), satılan çocukları kurtarmak (koruma) veya kurtarılan çocukların en hızlı ve uygun yöntemlerle topluma yeniden kazandırmak (iyileştirme), özellikle BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’de imzası olan devletlerin politikalarında yer alması gereken önceliklerdir. Sözleşmenin 35. maddesi, devletleri çocukların “her ne şekilde ve amaçla olursa olsun” satılmasının önüne geçilmesi için gereken önlemleri almakla yükümlü kılmaktadır.

Birleşmiş Milletler Palermo Protokolü’nün 6. maddesi, Devletleri “mağdur çocuklara uygun kalacak yer temin etmekle; başta yasal hakları olmak üzere gerekli danışmanlık ve bilgilendirmeyi yapmakla; gerekli tıbbi, psikolojik ve maddi desteği sunmakla; çalışma, eğitim ve öğrenim imkânları hazırlamakla” yükümlü kılmıştır. Bu hüküm tüm mağdurlarla ilgili olsa da, özellikle çocuklar bakımından daha fazla hassasiyetle yerine getirilmesi gereken bir ödevdir.

Çocuğun Yüksek Yararı

Bu çerçevede evrensel kabul gören bir çocuk hakkı olan “çocuğun yüksek yararı” gözetilerek, mağdur olan çocuğa sağlanacak sunum ve hizmetlere yönelik standartlar belirlenmeli ve resmi hale getirilmelidir. Mağdur çocuğa adli yardım, sosyal hizmet desteği, tıbbi ve psikolojik destek ve gerektiğinde tercüman yardımı gibi imkanlar sunulmalıdır.

Mağdur Göçmen Çocuğun Tespiti

Devletler ve toplumlar, mağdur çocuğun kendisine ulaşmasını beklemek yerine, çocuğa erişebilmelidir. Farklı iş sektörlerinde, farklı şart ve zeminlerde zorla ya da ağır şartlarda çalışan çocukları tespit etmek, onların mağduriyetlerini ortaya çıkarmak ve koruma altına almak için iş alanlarında denetleme görevi yapan personelin, güvenlik hizmeti sunan personelin, öğretmenlerin, sağlık çalışanlarının, göç uzmanlarının, sosyal hizmet uzmanlarının duyarlılığının ve bilgi düzeyinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Mağdur Göçmen Çocuğun Ailesine Dönüşü

Göçmen çocuğun ailesine geri dönüşü, çocuğun yüksek yararı değerlendirilerek planlanmalı, memleketinde/ülkesinde zulüm görmeyeceği, geri gönderilmeyeceği veya haklarının ihlal edilmeyeceği şartların sağlandığından emin olunmalıdır. Mağdur olan göçmen çocuğa geri dönüş konusunda danışmanlık desteği sağlanmalıdır.

Refakatsiz Mağdur Göçmen Çocuklar

Özellikle mağdur edilmiş refakatsiz göçmen çocukların ailesinin tespit edilmesi için aile izleme mekanizmaları kurulmalı ve ülkesindeki şartlar araştırılmalıdır. Nitekim bu çocukların bir kısmı, ülkelerinden ayrılırken ebeveynlerinden ayrı olabildikleri gibi, göç yolunda ailesini veya yakınlarını kaybetmiş ya da suç şebekelerin tarafından kaçırılmış olabilmektedirler. Bu durumlar da göz önüne alınarak, mağdur göçmen çocuğun sıradan bir göçmen muamelesine tabi tutulmadan titizlikle ele alınması, yeni mağduriyetler yaşanmaması için oldukça gereklidir.

Farkındalık Artırma

Satılan ve mağdur edilen göçmen çocuklar sorunu, toplum tarafından çokça bilinmeyen, üzeri örtülü bir sorun olmaya devam etmektedir. Sınırlı fiziksel ve bilişsel kapasiteye sahip olan ve ailesinden uzakta yaşamakta olan göçmen çocukların mağdur olma ihtimali, yetişkin bireylere ve göçmen olmayanlara göre çok daha yüksektir. Hassasiyeti yüksek bir sorunun toplumca daha fazla bilinmesi, duyarlılığın artırılması ve bilinç düzeyinin geliştirilmesine yönelik uluslararası ve yerel kampanyalar düzenlenmelidir.

Aile Desteği ve Koruma Önlemleri

Çocuk mağdurların kendilerince tanınan, hatta anne-baba, kardeş ve akraba gibi yakınlarınca tacirlere pazarlandığı ve maddi menfaat sağlandığı gerçeğinden hareketle, çocuklara yönelik koruma ve önleme faaliyetlerinin çok yönlü olması gerektiğinin altının bir daha çizilmesinde yarar görülmektedir. Güvenlik güçlerinin aldığı önlemler mutlaka çok önemli olmakla birlikte, anne ve babaya, sivil topluma, devlet kurumlarına düşen çok yönlü rol ve sorumluluklar da bulunmaktadır.

Bilimsel Araştırma ve Veri Toplama

Çocuk mağdurlar konusunda en güvenilir uluslararası kaynaklar ve bilim çevrelerinin çalışmalarında bile çocuk mağdurlara ilişkin tahminler belirtilebilmektedir. Çocukların ne kadarının istismara uğradığını, ne kadarının zorla çalıştırıldığını, ne kadarının gerçekten bu suça maruz kaldığının bilinmesi için daha detaylı, sağlıklı ve sistematik araştırma ve verilere ihtiyaç bulunmaktadır.

Kaynakça

- Abi-Habib, M. (26 December 2014). *The Child Soldiers Who Escaped Islamic State*. <http://www.wsj.com/articles/the-child-soldiers-who-escaped-islamic-state-1419628277>
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB). (2014). *Türkiye Aile Yapısı Araştırması, Tespitler ve Öneriler*. ASPB Araştırma ve Sosyal Politika Serisi 07, Birinci Basım, İstanbul.
- Akdoğan, H. (2005). Çocuğun Cinsel İstismarı ve Türkiye’de Çocuğun Cinsel İstismarını Önlemeye Yönelik Adımlar, *Polis Bilimleri Dergisi*, 7(1), ss.3-15.
- Akgül, A ve Sünger, E. (2014). Yargıtay kararları ekseninde insan ticareti suçu mağduru çocuklar, içinde Seyhan, O. ve Akgül, A. (Der.). *Türkiye’de İnsan Ticareti Mağdurları*. Ankara: Adalet Yayınevi
- Akyüz E. (2000). Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları
- Ayata, A.; Acar,F.; Rittersberger-Tılıç, H.; Beşpınar,U. ve Çelik K. (2008) *Türkiye’de İnsan Ticaretinin Farklı Formlarına olan Talebin İncelenmesi*, Uluslararası Göç Örgütü: Ankara
- Atasü-Topçuoğlu, R. (2012). *Türkiye’de Göçmen Çocukların Profili, Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Önerileri Hızlı Değerlendirme Araştırması*. Ankara: IOM Yayınları
- Gallagher, A.T. (2010). *The International Law of Human Trafficking*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ayata, A., Acar, F., Rittersberger-Tılıç, H., Beşpınar, U. ve Çelik, K. (2008). *Türkiye’de İnsan Ticaretinin Farklı Formlarına Olan Talebin İncelenmesi*. Ankara: IOM Yayınları.
- Aydemir, E. (2011). *Evlilik mi Evcilik mi? Erken ve Zorla Evlilikler: Çocuk Gelinler*. USAK Raporları No: 11-0.
- Bahar, G., Savaş, H.A. ve Bahar, A. (2009). Çocuk İstismarı ve Çocuk İhmali: Bir Gözden Geçirme. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(12), ss.51-65.
- Beyrer, C., & Stachowiak, J. (2003). Health consequences of trafficking of women and girls in Southeast Asia, *Brown Journal of World Affairs*, 10, 105–117.
- Blackburn, A.G., Taylor, R.W. and Davis, J.E. (2010). Understanding the Complexities of Human Trafficking and Child Sexual Exploitation: The Case of Southeast Asia, *Women & Criminal Justice*, 20 (1), pp.105-126.
- Blake, M. (22 December 2014). *ISIS has forced ‘thousands’ of kidnapped girls into sexual slavery in the last five months... with many traded openly at markets*, DailyMail.
- Bolat, G.A. (2012). İnsan Ticareti ve Berdel Töresi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü.
- CETAD. (2006). *Bilgilendirme Dosyası-8: Seks Ticareti*, Cinsel Sağlık Ve Üreme Sağlığı Alanında Ulusal ve Yerel Medya Yoluyla Savunuculuk Projesi.
- Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (CSUCS). (2008). *Child Soldiers Global Report*. www.child-soldiers.org

- Custer, C. (25 July 2013). *Kidnapped and Sold: Inside the Dark World of Child Trafficking in China*, The Atlantic.
- Degirmencioglu; S.M., Acar, H. & Acar, Y.B. (2008). Extreme Forms of Child Labour in Turkey. *Children & Society*, 22, pp. 191–200
- Demir, O.O. ve Finckenauer, J.O. (2010). Victims of Sex Trafficking in Turkey: Characteristics, Motivations, and Dynamics, *Women & Criminal Justice*, 20(1), pp. 57-88
- Dessy,S.E.; Mbiokop,F. ve Pallage, S. (2005). *The Economics of Child Trafficking*, CIRPÉE Centre interuniversitaire sur le risque, les politiques économiques et l'emploi: Montreal
- Devlet Denetleme Kurulu. (2013). *Merkezi ve yerel kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının, kadın ve çocuklara yönelik şiddetle mücadele kapasite ve imkânlarının değerlendirilmesi*. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Rapor No: 2013/1.
- Dottridge, M. (2008). Child trafficking for sexual purposes: A contribution of ECPAT International to the World Congress III against sexual exploitation of children and adolescents. Rio de Janeiro, Brazil: EC- PAT International. İnternet kaynağı: www.ecpat.net/WorldCongressIII/PDF/Publications/Trafficking/Thematic_Paper_Trafficking_ENG.pdf son erişim: 10/05/2015
- ECPAT. (2008). *Global report on the status of action against commercial sexual exploitation of children: Turkey*. Thailand: Saladaeng Printing
- Erdal, H. (2013). *Terör-Organize Suç İlişkisi: PKK Terör Örgütü ve İnsan Ticareti*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü
- Englund, C., Viuhko, M., Jokien A., ve Aroma, K. (2008). *The organization of human trafficking: a study of criminal involvement in sexual exploitation in Sweden, Finland and Estonia*, Stockholm: Brotsförebyggande Rådet.
- Eurostat. (2014). *Trafficking in Human Beings*. Statistical working papers. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Evin, M. (2014). *Suriyelilerle evlilik ticarete dönüştü*, <http://www.milliyet.com.tr/suriyelilerle-evlilik-ticarete/gundem/detay/1827612/default.htm>
- Ezeilo, J. N. (2009). Promotion and protection of all human rights, civil, political, economic, social and cultural rights, including the right to development. Report submitted to the Human Rights Council by the Special Rapporteur on trafficking in persons, especially women and children. (UN Doc. A/HRC/10/16). İnternet Kaynağı: www2.ohchr.org/english/issues/trafficking/docs/HRC-10-16.pdf Son erişim: 10.05.2015
- Ezeilo, J. N. (2014). Promotion and protection of all human rights, civil, political, economic, social and cultural rights, including the right to development. Report of the Special Rapporteur on trafficking in persons, especially women and children. submitted to the Human Rights Council (UN Doc. A/HRC/26/37).). İnternet Kaynağı: www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/.../A-HRC-26-37_en.doc Son erişim: 10.05.2015
- Farley, M. (2005). Prostitution harms women even if indoors: reply to Weitzer, *Violence Against Women*, 11 (7), 950-964.
- Farley, M., & Seo, S. (2006). Prostitution and trafficking in Asia, *Harvard Asia Pacific Review*, 8(2), 9-12.

- Gajic-Veljanovski, O., ve Stewart, D.E. (2007). Women trafficked into prostitution: determinants, human rights and health needs, *Transcultural Psychiatry*, 44(3), 338-358.
- Global March against Child Labor. (2014). *Economics Behind Forced Labour Trafficking: Comprehensive Case Studies of Child Domestic Labour and Commercial Sexual Exploitation*. New Delhi.
- Gündem Çocuk Derneği. (2014). *Türkiye’de Çocuğun Refahı ve Korunması: Kapsayıcı Bir Yaklaşım Arayışı*, Ankara.
- Hooper, H. (2015). *Africa’s lone child migrants face robbery and torture on journey to Europe*. The Guardian, 18.04.2015. http://www.theguardian.com/world/2015/apr/18/africas-lone-child-migrants-face-robbery-and-torture-on-journey-to-europe?CMP=share_btn_tw Erişim tarihi: 27.04.2015
- Hope for Children Organization (2014). *The Global Slavery Index 2014*.
- Hossain, M., Zimmerman, C., Abas, M., Light, M., ve Watts, C. (2010). The relationship of trauma to mental disorder among traf- ficked and sexually exploited girls and women. *American Journal of Public Health*, 100, 2442–2449.
- Hughes, D. M. (2004). Best practices to address the demand side of sex trafficking. Internet Kayna- ğı: [www.uri.edu/artsci/wms/hughes/demand_ sex_trafficking.pdf](http://www.uri.edu/artsci/wms/hughes/demand_sex_trafficking.pdf), son erişim: 10.05.2010
- Hürriyet Gazetesi (29 Mayıs 2014). *Dağın Arka Yüzü*. <http://www.hurriyet.com.tr/gun-dem/26506868.asp>
- ICMPD. (2013). *Current Anti-trafficking Response in Turkey and the Way Forward*. Research Report. Vienna.
- International Labour Office (ILO). (2009). *Training manual to fight trafficking in children for labour, sexual and other forms of exploitation*, International Programme on the Elimination of Child Labour (IPEC). Geneva: ILO.
- International Labour Office (ILO). (2012). *Global estimate of forced labour*. Executive summary, Geneva.
- International Labour Office (ILO) (2013). *Marking Progress against Child Labour- Global Estimates and Trends*. Geneva.
- International Organization for Migration (IOM). (2009). *Caring for trafficked persons: Guidance for health providers*. IOM: Geneva
- Kara B., Biçer Ü., ve Gökalp A. (2004). Çocuk İstismarı, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, 47, 140-151.
- Karataş, K.; Rittersberger-Tılıç,H., Atasü-Topcuoğlu, R. ve Demir, O.Ö. (2014) Türkiye’de refa- katsız çocuklara erişim ve çocuğun yüksek yararına yönelik hizmet sunumunun teşvik edilmesi projesi değerlendirme raporu, ASPB: Ankara
- Machel, G. (2001). *The Impact of War on Children*. Palgrave: UNICEF
- McDougall, D., (2008). *The scandal of Africa’s trafficked players*, The Guardian, 06.01.2008 [http:// www.theguardian.com/football/2008/jan/06/newsstory.sport4](http://www.theguardian.com/football/2008/jan/06/newsstory.sport4) Erişim tarihi: 09.03.2015
- Milliyet Gazetesi (21.02.2010). Tefeciler, borcuna karşılık kızını isteyince... [http://www.milliyet.com. tr/tefeciler-borcuna-karsilik-kizini-isteyince-/turkiye/sondakikaarsiv/25.06.2010/1201985/de- fault.htm](http://www.milliyet.com.tr/tefeciler-borcuna-karsilik-kizini-isteyince-/turkiye/sondakikaarsiv/25.06.2010/1201985/default.htm) Erişim tarihi: 20.05.2015

- Morrison, S. (28 July 2013). *220 million children who don't exist: A birth certificate is a passport to a better life – so why can't we all have one?*, The Independent.
- National Human Trafficking Resource Center (NHTRC). (2014). *Annual Report*. Erişim Adresi: http://www.traffickingresourcecenter.org/sites/default/files/2014%20NHTRC%20Annual%20Report_Final.pdf, Erişim Tarihi: 12.03.2015
- New York Times. (2015). *The Tsunamis and Child Trafficking*, Editorial, Erişim Adresi: http://www.nytimes.com/2005/01/13/opinion/13thur2.html?_r=0, Erişim tarihi: 12.01.2015
- Obi N.I.E. (2008). *Causes of Trafficking in Woman and Children*, in Obi N.I. Ebbe & Dilip K. Das, (Eds.) *Global Trafficking in Woman and Children*. Florida: CRC Press
- Rabe, H. ve Tanis, N. (2013). *Menschenhandel als Menschenrechtsverletzung Strategien und Maßnahmen zur Stärkung der Betroffenenrechte*, Deutsches Institut für Menschenrechte: Berlin
- Richard, A.O. (1999). *International Trafficking in Women to the United States: A Contemporary Manifestation of Slavery and Organized Crime*, Washington DC.: Center for the Study of Intelligence <https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/books-and-monographs/trafficking.pdf> Erişim tarihi: 11.02.2015
- Rodriguez O.R. (2014). *Child Organ Harvesting and Trafficking-Linked Arrest Made In Mexico*, The Huffington Post, 17.03.2014, http://www.huffingtonpost.com/2014/03/17/child-organ-harvesting_n_4982854.html erişim tarihi: 09.03.2015
- Samarasinghe, V. (2008). *Female sex trafficking in Asia: the resilience of patriarchy in a changing world*, New York, NY: Routledge.
- Seyhan, O. ve Akgül, A. (Der.) (2014). *Türkiye'de İnsan Ticareti Mağdurları*. Ankara: Adalet Yayınevi
- Sharkov, D. (12 October 2014). *ISIS Video Shows Training of Child Soldiers*. <http://www.newsweek.com/isis-video-shows-training-child-soldiers-290768>
- Shimazono, Y. (2007). The state of the international organ trade: a provisional picture based on integration of available information, *Bulletin of the World Health Organization*, [http://www.who.int/entity/bulletin/volumes/en/85\(12\),p.901-980](http://www.who.int/entity/bulletin/volumes/en/85(12),p.901-980)
- Tacoğlu, T.P. (2011). Türkiye'de gerçekleştirilen geleneksel evlilik çeşitlerinin nedenleri ve evlilikler üzerinde törenin etkisi. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2(4), ss.114-143
- TBMM. (2009). http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/komisyon_rapor.pdf
- TUİK. (2014). *Çocuk Gelinlere İlişkin Kamuoyu Duyurusu*. No:1.
- Tverdova, Y.V. (2011). Human Trafficking in Russia and Other Post-Soviet States, *Human Rights Review*, 12(3), pp 329-344.
- UNAIDS. (2012). *Guidance note on HIV and Sex work*, Geneva.
- UNICEF Data (2015). *Monitoring the Situation of Children and Women*. Erişim Adresi: <http://data.unicef.org/education/primary>, Erişim tarihi: 12.01.2015
- UNICEF. (2002). *Birth Registration: Right from The Start*, Innocenti Digest 9
- UNICEF. (2005a). *Combating Child Trafficking*. Inter-Parliamentary Union and UNICEF

- UNICEF. (2005b). *The State of the World's Children: Childhood under Threat*. New York: UNICEF Publications.
- UNICEF. (2005c). *Handbook for Parliamentarians: Combating Child Trafficking*, New York
- UNICEF. (2006). *The State of the World's Children: Excluded and Invisible*. New York: UNICEF Publications.
- UNICEF. (2015). www.childrensofsyria.info.
- United States Dept. of State. (2014). *Trafficking in Persons Report*.
- UTSAM. (2012). *Terör Örgütlerinde Militan Kimlik İnşası ve Eleman Profili: PKK/KCK Örneği*. UT-SAM Raporlar Serisi No:20
- Uzunay, Y. ve Koçak, M. (2005). İnternet üzerinden çocuk pornografisi ve mücadelede yaşanan sıkıntılar. *Polis Bilimleri Dergisi*, 7(1), ss.97-116
- Vaz Cabral, G. (2003). *Trafficking in unaccompanied minors in the European Union* <http://www.childoneurope.org/issues/unaccompanied/B%202.0.pdf> Erişim Tarihi: 11.02.2015
- Weitzer, R. (2004). Flawed theory and method in studies of prostitution. *Violence Against Women*, 11 (7), 934-949.
- Wijers, M. (1998). Women, labor and migration. In K. Kempadoo & J. Doezema (Eds.), *Global sex workers: rights, resistance, and redefinition* (pp. 69–78). New York, NY: Routledge.
- Yaman, E. (2014). Çocukların Ticari Cinsel Sömürüsü, içinde Gündem Çocuk Derneği, *Türkiye'de Çocuğun Refahı ve Korunması: Kapsayıcı Bir Yaklaşım Arayışı*, Ankara, ss.84-92
- Yüksel-Kaptanoğlu, İ. ve Ergöçmen, B. (2012). Çocuk Gelin Olmaya Giden Yol. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 2012/2, ss.128-161.
- Zoepf, K. (30 May 2007). *Desperate Iraqi Refugees Turn to Sex Trade in Syria*. New York Times.

Küreselleşen Dünyada “Satılık Göçmen Çocuklar”

Çocuğu istismar etmek isteyenler, yüzyıllardır onun zayıf, güçsüz ve savunmasız oluşunu kullanmaktadır. Bugün Dünyanın her yerinde farklı şekil ve şartlarda, çocukların bedeninden, organlarından, gücünden haksız ve acımasız bir şekilde yararlanılmaktadır.

Evlendirmek, çalıştırmak, cinsel olarak istismar etmek, savaştırmak ve daha pek çok amaçla satılan ve alınan göçmen çocuklar konusu, bu yüzyılın başında insanın yüzleşmek zorunda olduğu toplumsal bir yaradır.

Çocuk ticaretinin farklı türleri görülmektedir. Bunlar, iş sömürsü amaçlı çocuk ticareti, ev hizmetçiliği amaçlı çocuk ticareti, cinsel sömürü amaçlı çocuk ticareti, askeri hizmet amaçlı çocuk ticareti (çocuk askerler), evlendirme amaçlı çocuk ticareti, yasadışı evlat edinme amaçlı çocuk ticareti, spor amaçlı çocuk ticareti, dilendirme amaçlı çocuk ticareti ve organ temini amaçlı çocuk ticareti olarak sınıflandırılmaktadır.

Dünyada tespit edilen mağdurların %49'u yetişkin kadınlardan, %18'i yetişkin erkeklerden, %21'i kız çocuklarından, %12'si ise erkek çocuklarından oluşmaktadır.

Türkiye'de gözlemlenen ve tespit edilebilen çocuk ticareti türleri zorla fuhuş yaptırma, zorla çalıştırma, evlendirme amaçlı çocuk ticareti ve çocuk askerlerdir.

Bununla birlikte, göçmen çocukların, satılmak, istismar edilmek, pazarlanmak, çalışmaya zorlanmak gibi yollarla mağdur edilebilecekleri, ihmal edilen, gözlemlenmeyen, farkında olunmayan pek çok riskli alan bulunmaktadır.

GLOBAL

Global Politika ve Strateji

Mutlukent Mah. 1966. Cd. No. 4

Ümitköy, Çankaya/ANKARA

Tel: 0 312 236 1121

Faks: 0 312 236 1303

www.globalpse.org